

SZOCIÁLPOLITIKAI SZEMLE

SZERKESZTI: DR LANGZI JENŐ

TÁRSSZERKESZTŐ: DR KADOSA MARGEL

Pásztor Mihály: Hatósági iparpártolás.

A Westinghouse-gyár kapja-e meg az autótaxi-koncessziót, vagy a De Dion-Bouton?! Nem fontos és nem is túlságosan érdekes kérdés. Sokkalta érdekesebb ennél maga a háború, amely az autótaxi-koncesszióért folyik. Szó sincs róla, az sem utolsó dolog, hogy máinegy esztendő óta akarják megcsinálni Budapesten az autótaxit, és még mindig csak az akarásnál tartanak. Ami a kulisszák mögött történik, az mégis érdekesebb, mert abban benne van Budapest fejlődésének minden nyavalyája. Négy esztendő óta akarják megcsinálni az autótaxit. Négy esztendő. Milyen rengetegül hosszú idő. Közben két kormány bukott meg Magyarországon és most haldoklik a harmadik. Egy földrengés az emberek százezreit ölte meg, és egy nagy hatalomból – a törökből – lett nagyon kis hatalom. Ezek is elég jelentékeny dolgok, de mik ezek a budapesti autótaxihoz képest. A lipótvárosi bazilika ötvenkét esztendeig készült, mégis elkészült; a piaristák rendházát már száz esztendővel ezelőtt le akarták bontani és a minap egy kommuniké hírlí adta a világnak, hogy – amit nem hitt volna senki – mégis csak lebontják ezt a nagy sárga házat. De az autótaxi ... ki merné megjósolni, hogy mikor következik be a haladásnak az a nagyszerű ideje, amikor Budapest utcáin nem csak a villamoskocsik, hanem az autótaxik is veszélyeztetni fogják a gyanútalan gyalogos, adófizetők életét?!

Ahhoz, hogy Törökország elpusztuljon: elég volt négy hónap; ahhoz, hogy Budapesten megcsinálják az autótaxit: kevés lesz négy év. A vállalkozók; az automobilgyárak képviselői; kijárok, bejárók és befentesek ki tudja, hogy meddig fognak még verekedni a koncesszióért, meg a provízióért. A főváros, a kereskedelmi minisztérium, meg a belügyminisztérium, ki tudja, hogy meddig fognak még tanakodni a tarifa kérdéseken? Nyolcvanhárom automobilgyár és közlekedési vállalat versengett a koncesszióért. A versengő vállalatok azonkívül, hogy kisebb-nagyobb előnyöket kínáltak a fővárosnak és a publikumnak, azonkívül még egy meglehetősen mérsékelt tarifa alapján akarták berendezni Budapesten az autótaxi-közlekedést. A természetes dolog az lett volna, hogy a főváros a nyolcvanhárom ajánlkozó közül kiválassza azt, amely legtöbbet kínál: legolcsóbb viteldíjat a publikumnak és legnagyobb részesedést a fővárosnak. De a főváros nem így cselekedett. A főváros elhatározta, hogy kompániában a Városi Villamos Vasúttal ő maga csinálja meg az autótaxi-üzletet, mert egy üzlet, amelyért olyan sokan versengenek: nem lehet rossz üzlet. Hogy pedig a város rá ne fizessen a „jó üzletre”: fölemelte a viteldíjakat. Szóval annak az árát, hogy a főváros is részesedni akart az üzletben: a publikummal akarták megfizettetni. Az üzletből azonban még sem lett semmi, mert a kereskedelmi minisztériumban azt akarták, hogy csak magyar

gyártmányú automobiloikat szabad forgalomba hozni, mert hát „pártoljuk a magyar ipart”. Magyarországon azonban csak egy gyárban csinálnak automobilt és ezek az automobiloik hihetetlenül gyöngé automobiloik. A miniszteériumban szintén tudják ezt, de hát ez a legkényelmesebb fajtája az iparpártolásnak, mert pénzbe nem kerül. Erre az iparpártolásra csak a főváros meg a publikum szokott ráfizetni, de ilyen apróságokkal nem érnek rá törődni a kereskedelmi minisztériumban. Ezt az iparpártolási politikát sínyli évek óta a főváros. A főváros martaléka a kartellek uzsoráinak, mert szükségleteit nem szerezheti be a külföldi piacokon dacára annak, hogy külföldön jobb árut és olcsóbb áron kapna. A városházán kénytelenek használhatatlan magyar gyártmányú tollakkal dolgozni, mert hát „pártoljuk a magyar ipart, ha belehalunk is”. Hogy ez a hatósági kényszer-iparpártolás hová vezet, arra nagyon jellemző példa a portalanítás dolga. 1906-ban a főváros olajjal kezdte portalanítani az utcákat. 1906-ban 6 koronájával kapta a portalanító olaj métermázsáját; tavaly már 12.5 és 13 koronás árakon kínálták a kartellirozott gyárak a fővárosnak az olajat. Az emelkedés 116.66 százalék. A Vignol-sínek kartellirozott ára Magyarországon métermázsánként 20 korona; Londonban 14.5 korona; a csatornás síneké (amelyeket a villamos vasutak használnak): Magyarországon 23.5 korona; Londonban 16 korona. A különbség 47 százalék. Egy olyan sárga kocsik, mint amilyen a Villamos Városi Vasút sínein robot 30-35000 koronába kerül; külföldi gyárban 20.000 koronáért megkapható.

Íme ezek a példák segítenek megmagyarázni, hogy Londonban és Glasgowban miért kerül 5 fillérbe az az út, amiért Budapesten 12 fillért kell fizetni a villamoson. Hogy visszatérjünk az autótaxira: az is érdekes dolog és sok mindent megmagyaráz – talán még azt is, hogy a városházán fölemelték az autótaxi-tarifákat – mondom sok mindent megmagyaráz, hogy a petróleum-kartell rövid időn belül 21 fillérről 75 fillérré emelte a benzin árát. Ez háromszáz százalékosnál nagyobb emelés. Ezek az apróságok: az állam iparpártolási politikája, a protekciós emberek provízió éhsége, ezek teszik drágává Budapesten az autótaxi közlekedést, és még sok mindent. Az állam iparpártolási politikája nagyon-nagyon sok pénzébe került már a fővárosnak, és sokba fog kerülni a jövőben is.

Katscher L. (Paris): A bordeauxi nyereségrészesedési kongresszus,

– A Szociálpolitikai Szemle eredeti közleménye. –

Bármilyen legyen is valakinek nézete a nyereségrészesedési (munkásosztaléki) rendszerről, abban az egyben úgy hívei, mint ellenségei egyetértenek, hogy a rendszer előnyei csak akkor mutatkozhatnak, ha széles körben el lesz terjedve. Ez időszertinti elterjedése még min-

dig igen szűkorrú. Mindazon nyilvános és magánjellegű támogatás ellenére, melyben számtalan tudományos felolvasás és értekezés, könyvek és pályázatok, kormányok és egyesületek, kiállítások és kongresszusok révén részesült, ez a bérreform mindaddig nem tudott számbavehető módon hódítani. Ámbár már 100 éve annak, hogy a Théâtre Français, és 70 éve, amióta Leclair praktikusán is megvalósították, ma is alig néhány száz vállalatban áll fenn és másik néhány száz kísérlet – köztük sok, kezdetben nagyon eredményes – végül kudarcot vallott.

Á munkás-osztalék elterjedésének első feltétele, hogy a személyzetnek nyújtott részesedési hányad elég magas legyen, minimálisan a vállalat tiszta jövedelmének 50 százaléka. Enélkül a rendszerben bennrejlő valódi jelentőség észrevehetően nem érvényesülhet. Valószínűleg ez alapelv elhanyagolása az oka elsősorban az eddigi fejlődés lassúságának. Minthogy azonban a vállalkozók túlnyomó többsége előreláthatóan sohasem fogja ez elvet magáévá tenni, – mert nagyon is kevésbé ismeri azokat az előnyöket, melyeket egy nagy szabás után keresztülvitt osztaléki rendszer néki magának is nyújthat, – ennél fogva a reform többé-kevésbé általános behozatalára más eszközökkel kellene törekedni: törvényhozási úton, vagy hatalmas munkásszervezetek erre irányuló nyomásával.

Egy francia országos munkás-osztaléki kongresszuson került e két alternatíva megvitatás alá, melyet 1912. november 23-25-én tartottak meg Bordeauxban. Tárgya a Franciaországban sokat vitatott kötelező behozatal kérdése és a jelen körülmények közt lehető praktikus alkalmazásának megbeszélése volt.

A számos hatósági és testületi küldött részvételével tartott tanácskozásokon az ismert államférfiú Paul Doumer elnökölt. A rendezés munkáját a Giroönd-département „Munkáslakás-ügy és szociálpolitikai bizottsága”, a párisi „Munkásosztalék-tanulmányi Társaság”-gal karöltve végezték. A kongresszus vezetői és előadói is természetesen ez egyesületek főembereiből kerültek ki, így: Charles Cásálet, Paul Delombre, Albert Trombert.

Az első alternatívát csak egyetlen szónok tette mélyebb vizsgálat tárgyává. A munkásosztalék minden hívének legalaposabb figyelmébe ajánlotta Hermann Beck: „Igazságos munkabér” című könyvét (szerinte „a szakirodalom egyik legjobb munkája”) a szervezett munkásság és az osztalék-probléma viszonyára vonatkozólag. Ma a szocialista munkások részint elvileg, de másrészt tudatlanságból az osztaléki rendszer ellen vannak. Pedig épp ellenkezőleg e rendszer általános alkalmazására munkabér szerződésekkkel és minden egyes esetben az eltérő részletfeladatok külön-külön való megoldásával) mint legsajátosabb természetjogokra kellene törekedniük, mihelyt szervezeteik erőjén és hatalomban fel vehetik a versenyt a vállalkozók szervezeteivel. Beck joggal vélekedik az akképp, hogy a munkaadók túlnyomó többsége sohasem fogja magát az újításnak önszántából való keresztülvitelére elhatározni. Csak egy hatalmas munkásszervezet nyomása az, amely engedékenységre bírhatja őket, főként, ha sikerülne azokról a nagy előnyökről meggyőzni, amelyekben őket – a kapitalistákat – is részesítené s a bér-rendszer és a tapasztalat szerint részesíti is. Egyébként megemlékezett egy másik szónok más összefüggésben arról a Franciaországon kívül ismeretlen tényről, hogy Waldeck-Rousseau, francia miniszterelnök már 1884-ben Beckéhez hasonló eszmét fejezett ki, amikor azt mondta: „Azt hiszem, hogy a munkás-

egyesületek reformköveteléseik élére nemsokára az osztalék-rendszer követelését fogják kitűzni, mint a legigazságosabb bérrendszerét”. És egy harmadik szónok többek közt azt mondta: „Amikor majd a munkások műveltebbek lesznek, az osztalékot követelni fogják”.

Mig a Beck javaslata alapján, mely a magán-initiatívának tág teret enged, a reformban bennrejlő nagy elaszticitás az egyes részletek mikénti megvalósítását könnyítené; addig a kongresszus többsége az ellenkező véleményt tette a magáévá arra az esetre, ha a rendszer behozatala törvényben, obligatoriusan rendeltetné el. A törvényhozás és a munkás-osztalék viszonyának kérdésével a napirend három pontja foglalkozott: A reform törvényes akadályai és behozatalának törvényes megkönnyítése, az utóbbinak kényszerű elrendelése törvényhozási úton; „Vájjon megfosztaná-e kivételes esetekben a kötelező behozatal az osztalék-rendszert tulajdonképeni jellegétől és sajátos értékétől?”

Ami az első pontot illeti egyhangúlag kimondták, hogy sürgető szükséglet, miszerint a törvényhozás a reform életbelépésének minden közvetlen vagy közvetett akadályát eltávolítsa és minden lehető megkönnyítésére nézve intézkedjék. így pl.: Ipar, kereskedelem és mezőgazdaság túlon túl terhes megadóztatásának, úgymint az előállítási! költségek mindennemű törvényes emelésének elmellőzése; „olyan irányú pénzügyi, közgazdasági és szociálpolitika, amely, a vállalatoknak egy bizonyos nyugodt stabilitást enged, és legalább akkora hozadékot elérését teszi lehetővé, amelyek hatékony munkás-osztaléki klausulák iránti szabad egyezségek kötését biztosítják.” Kevésbé simán folyt le a két utóbbi pont fölötti vita, amelyeket természetesen együttesen tárgyaltak. E kérdések a francia szakköröket oly élénken foglalkoztatták immár évek óta, hogy a Kamaránál már két ízben nyújtottak be törvényjavaslatokat, melyeknek az lett volna a céljuk, hogy a munkások osztalékát kötelező módon valósítsák meg, azonban a Senatus mind a kétszer visszavetette őket, jöllehet megelőzőleg a Kamarában megszavazták.

A munkásosztalék általános kényszerű behozataláért csak egy szónok szállt sikra. Nagyobb tetszésre talált Benzacar (Bordeaux) professor javaslata a reform behozataláról „valamennyi közüzemű ipari és kereskedelmi vállalatnál, valamint minden államilag, törvényhatóságilag vagy községi szubvencionált vagy koncessionált vállalatnál.”

Zébaum kereskedelmi tanácsos (Paris) nagy tetszésre talált azzal a javaslatával, hogy a behozatal tisztára fakultatív maradjon; mindamelllett szállítóik kiválasztásánál a közjogi hatóságok azoknak adják az elsőbbséget, akik vállalatukban az osztalék-rendszert alkalmazzák. Cahen párisi ügyvéd és zszurnaliszta azoknál a részvény- és kommanditársulatoknál kívánja az osztalék-rendszer kényszerítő behozatalát, amelyek igazgatóságuk és felügyelőbizottságuknak tantiemeket fizetnek. Az általánosan kényszerítő életbeléptetés, „csak az állam industrializálása és kommercializálásának befejezésekor lesz megvalósítható; jelen pillanatban oly tartalmú törvénynek, véleménye szerint hatástalannak kellene maradnia. Justin Godart a parlament tagja egy érdekes kivételes megvalósítás lehetőségére hívta fel a figyelmet, amelynek törvényhozási úton való szabályozásától a munkás-osztalékról a szövetkezeti rendszerre való gyorsított átmenetet várja, és pedig: a kisorsolt részvények helyébe lépő élvezeti jegyek ezentúl vagy egyáltalán nem,

vagy csak felerészben menjenek a részvényes tulajdonába. Ehelyett a személyzet részesüljön azokban és pedig a vállalati tőke részét képező munkás-részvények alakjában. *Baseli* a „francia fogyasztási szövetkezetek egyesülésének” képviselője a munkás-osztalék törvényes szabályozását kívánta a szövetkezetek valamenyny alkalmazottja javára.

A legtöbb vita-szónok *Gustave Denis* (előadó), a lavalai kereskedelmi kamara elnökének referátuma mellé állott. Referátumát, e kamara egyik ülésének konkluziójakép így fejezte be: „A munkás-osztalék csak fakultatív lehet, veszedelmes volna kötelezővé tenni, és alig is találkoznék valaha parlament, amely egy ilyen kényszer erővel felruházott törvényt elfogadna”. *Paul Delombre* (Paris) a „Munkás-osztalék Tanulmányi társaság” elnöke nagyszabásúan vázolja a rendszer értékét és jelentőségét; ragyogó előadásában védelmére kelt a privátiniciatívának és szembeszállt *mindennemű* törvényi kényszernek a munkás-osztalék kérdésében. Egy másik szónok, *Servan*, aki az osztalék-rendszert 25 év óta alkalmazza saját vállalataiban, joggal hangsúlyozta, hogy a lehető alkalmazási formák és az egyes eset szükségleteinek sokféleségét semmiféle törvény nem tudná felölelni. A kongresszus többsége éhez képest a törvényhozás *minden fajtájú* beavatkozása ellen nyilatkozott. Csak a *Godart*-féle élvezeti-jegek iránti javaslattal szemben függesztették fel az állásfoglalást és tartották azt fenn a legközelebbi (Lyon 1914.) kongresszusig.

Ami az egész osztalék-kérdés jelen állapotát illeti, igen értékes e tekintetben *Albert Trombert* referátuma. Az előadó végkövetkeztetései visszaidézésére szorítunk csupán: „A tapasztalat arra tanít, hogy minden egyes munkás-osztaléki rendszer normális fejlődéséhez kedvező milió, alapos előtanulmányok és a legteljesebb kölcsönös jóhiszeműség elengedhetetlen feltételek. A munkás-osztaléki rendszer alkalmazása nem tőr meg merev szabályokat. Ezért egyesületünk (Société pour l'étude pratique de la participation aux bénéfices) eltekintett egy mintaszabályzat felállításától és inkább azt tűzte ki céljául, hogy az érdeklődőknek a praktikus anyaggyűjteményt oly elrendezésben mutassa be, amely könnyűvé teszi a belőle kiválasztást. Az egész szakirodalomban a tapasztalatoknak és a minta-eljárásoknak legjobb csoportosítását *Trombert* legújabb, valósággal mesteri könyve: „La participation aux bénéfices” (Paris 1912.) tartalmazza, amelyet senki sem mellőzhet, aki az osztalék-rendszert be akarja vezetni, vagy tanulmány tárgyává tenni.

A kongresszus résztvevői közt sok volt a vállalkozó, akik az osztalék-rendszert vállalataikban gyakorlatilag alkalmazzák. Nem mulasztották el a reform dicsőretet zengeni. Így pl.: *Fonquet*, aki szerint „a munkás-osztalék a leghathatósabb és legbiztosabb eszköz a munkás-béke elérésére”. *Gazalet* (Bordeaux) kijelentése szerint: „Az eredmények nem csalták meg várakozásainkat; csak elismeréssel adózhatunk a rendszer irányában vállalatunknál.” *Boyer* (Bordeaux) szerint, „ha a munkásosztalék előnyeit az ipari munkások jobban ismernék, hangosan követelnék azt, míg most visszautasítják; és legalább a részvénytársaságok szívesen megadnák nekik” stb.

Ámbár csak „nemzeti” volt a kongresszus, valójában internationalis jelentőségre emelkedett, mert az impulzusoknak és *valamennyi* nemzetre nagyérdékű határozatainak akkora tömegét nyújtotta, hogy *mindenütt* figyelmet érdemel.

A porosz lakástörvény tervezete.

Berlin, 1913 január 25.

Január hó 25-én tette közzé a porosz kormány a porosz lakástörvény tervezetét, mely véget vetett a sok találgatásnak, birodalmi vagy porosz törvény fogja-e e rendkívül fontos szociálpolitikai kérdést szabályozni.

A tervezet gyors közzététele annak a folytonos és heves agitációnak tulajdonítható, melyet a föld- és lakásreform hívei évek óta kifejtettek.

A tervezet általános indokolásának bevezetése elismeri, hogy lakáshiány van, és ezen sürgősen segíteni kell. Bár a lakásügy terén a községek és magán-egyesületek is jelentős munkát végeztek, még mindég szomorú állapotok uralkodnak a lakásügy terén.

„A népesség egy jelentékeny része – mondja az Indok. – olyan helyiségekben lakik, amelyek felette szűkek és családi és egészségi szempontból is – nem lévén más helyiségektől elkülönítve – aggályosnak mondhatók. A kislakások vagy fekvésük és helyzetük-nél fogva nem megfelelők, vagy egészségügyi szempontból emberek állandó tartózkodására egyáltalán alkalmatlanok. Ezenkívül a lakások túlszűfoltak, nem a családhoz tartozó, hanem idegen személyek is laknak benne, úgy hogy nemcsak egészségügyi, hanem erkölcsi szempontból is kifogás alá esnek. Az üresen álló lakások száma nem felel meg a normális viszonyoknak és a házbérek aránytalanul magasak a bér munkás-osztály kereseti viszonyaihoz viszonyítva.”

„Ezek a szomorú állapotok – folytatja az indokolás – lényegében arra vezethetők vissza, hogy olyan községekben, ahol a népesség állandóan szaporodik, – egészséges kis házak építése hátramarad, másrészt régebbi házak leromboltatnak. Ehhez járul, hogy az *egésztelen telek- és házspekuláció* következtében a lakbérek aránytalanul magasra emelkednek. A kislakásokra utalt népréteg kénytelen tehát lakásszükségletét a képzelhető legalacsonyabb nívóra redukálni, egészségtelen és tisztátlan helyiségekbe költözni, és ha már rendesebb lakás kibérlésére kényszerül, helyiségeinek egy részét albérlőnek, vagy ágyrajáróknak átengedni. A higiénia követelményeinek megfelelő kislakások hiánya a hatóságot beavatkozásra kényszeríti, és a lakók olyan szükséghelyiségekbe lesznek utalva, amelyek eredetileg sem készültek állandó lakhelyeknek.”

Az indoklás ezután felsorolja azokat az intézkedéseket, amelyeket a hiányok megszüntetésére a porosz kormány életbeléptetett, de amelyek kielégítőnek nem Mutakoztak.

A lakásügy terén mutatkozó hiányok megszüntetésére a legelső feladat: a szociális, egészségügyi és etikai követelményeknek megfelelő *kislakások építésének előmozdítása*, az ilyen építkezések akadályainak elhárítása, hogy *ezáltal a lakbérek normális határok közé szoríttassanak vissza*. Az indokolás szerint:

A számba jöhető eszközök legelseje: véget vetni a mértéktelen telekspekulációnak. Az ezáltal bekövetkezett magas telekárak akadályozzák a kislakások építését, és a lakások béreit túlságos magasra verik fel. A mértéktelen telekspekuláció ellenszerei, – a helyes közszégi telekpolitikán kívül – a telkek felbecslésének megfelelő törvényes szabályozása, az építési terveknek és az építési szabályzatnak megfelelő adópolitika.

A törvénytervezet *I. cikke*, mely az *építési terepről* szól, a következőképpen rendelkezik:

A rendészeti hivatal követelheti az irányvonalak (homlokzatvonal kitűzését), ha ez rendészeti, vagy lakás-

szükségi okból célszerűnek mutatkozik. Utóbbi esetben a községi eljáráság beleegyezése szükséges Különös okokból az utcai vonal mögött maradó homlokzatvonal is megengedendő.

A lakásszükség kielégítése céljából ügyelni kell arra is, hogy nagy terek, egész telektömbök épüljenek be (nagy területek maradjanak kerteknek, játék-és üdülőtereknek- is) és hogy az utca szabályozási tervek a lakásszükséglet figyelembevételével készüljenek.

Ezen rendelkezés azt akarja elérni, hogy megszűnjön a telkek mostani felaprózása, amely a spekulációt mozdította elő.

Attól az időponttól számítva, hogy egy utca. vagy utcárszlet a nyilvános közlekedésre, vagy építkezésre készen van, joga van a községnek, amennyiben az építésrendészeti szabályoknak meg nem felel, kisajátítani.

Ha az új kisajátított területek sem együtt, sem a község tulajdonában levő telkekkel egyesítve a beépítésre nem alkalmasak, köteles a község a szomszédos telkek tulajdonosainak a kisajátított területet – a kisajátítási ár és kamatai ellenében – kívánságukra átengedni, és e célra megfelelő tervet készíteni.

A II. törvénycikk az építésrendészeti szabályokat foglalja magában, a III. törvénycikk pedig a lakásszabályzatok készítésére tartalmaz intézkedéseket.

10.000-nél több lélekkel bíró községek kötelesek lakásszabályzatot alkotni, de jogosítva minden község van erre.

A lakásszabályzat rendelkezéseket tartalmazhat a többek között a munkás- és cselédlakások építése, berendezése és felszerelése tekintetében, így továbbá megszabhatja az albérbeadás az ágyra járás stb. kötelező feltételeit is.

A IV. törvénycikk a lakásfelügyeletet szabályozza.

A lakásfelügyelet a községi eljáráság dolga. Ennek kötelessége a lakásügy állapotát állandó figyelemmel kísérni, a lakásviszonyok javításáról gondoskodni, és a szabályzat betartását ellenőrizni.

100.000-nél több lakossal bíró községek az elősorolt feladatukat lakáshivatal útján gyakorolják. amely elegendő személyzettel, főleg elegendő: lakásellenőrrel látandó el. A kislakások bérbeadói arra kötelezhetők, hogy bérbeadandó helyiségeiket jelentsék be.

A lakásellenőrök jogosítva vannak lakásfelügyelet céljából minden helyiségbe, mely állandó ott tartózkodásra szolgál, és ennek a mellékhelyiségeibe belépni. Előbb azonban a tulajdonosnál jelentkeznek, és felszólítás nélkül igazolják magukat. A vizsgálat csak reggeli 9-től esti 6 óráig történhetik, ott pedig, ahol éjjeli szállás adatik, reggeli 5-től esti 10 óráig. A tulajdonos vagy bérbeadó büntetés terhe alatt köteles az igaz tényállást közölni.

A kormányelnök, Berlinben a főpolgármester szükség esetére a lakásellenőrök mellé lakásfelügyelőket rendelhet ki, akik a lakásellenőrökkel rendelkeznek.

Ezek az új tervezet fontosabb rendelkezései. A porosz tervezet mellett azonban szükség van olyan rendelkezésekre is, mely a birodalomgyűlés hatáskörébe tartoznak. Jelesül záloglevélkibocsátás kislakások építési céljaira, az örökbérlet és a házadó és telekadózási reformja. Ezek nélkül – pusztán rendészeti intézkedésekkel a lakáshiányon segíteni nem lehet, és ez okból, a lakásreform hívei egy birodalmi lakástörvény alkotása mellett tovább folytatják akciójukat.

Dr. Alapy Győző: A balesetkártalanítási alap megállapítása az ifjúmunkásokénál.

Több ízben rámutattam már,* hogy a balesetet szenvedettek járadéka nagysága sokkal inkább függ a balesetet szenvedett keresetétől, mint a munkaképesség-csökkenés százalékos értékelésétől, és azt hiszem, ezt a megállapítást senki sem vonja kétségbe.

Az is köztudomású tény, hogy az 1907: XIX. t.-c. 78. §-a utolsó bekezdése értelmében a balesetet szenvedett tanoncok kártalanításánál alapul vehető összeg (évi 300 korona) oly csekély, hogy az ennek alapján az illető egyén egész életére megállapított kártalanítás, – amely a teljes munkaképesség elvesztése esetén sem haladhat túl évi 180, vagyis havi 15 koronát! – egyáltalán nem is közelítheti meg azon kárt, amelyet a tanonc a baleset folytán beállott munkaképességvesztés által egész életén át szenved.

Ha ezen tényekkel tisztában vagyunk, akkor – véleményem szerint – a munkásbiztosítás minden tényezőjének elsőrangú feladata és kötelessége, hogy egyrészt a törvény 78. §-a első bekezdését a legliberálisabban – az alkalmazott javára mindent, amit csak lehet, beszámítva – kezelje, másrészt pedig, hogy a 78. §. fentemlített utolsó bekezdése speciális rendelkezését csak a legnagyobb megszorítással, vagyis ott vegye figyelembe, ahol a beszámítható javadalmazás megállapítására más mód egyáltalán nincs, mint a törvény ezen – leginkább kifogásolható, de parancsoló – rendelkezésének alkalmazása.

Annál inkább meglepő tehát a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal bírói tanácsának egyik legutóbbi ítélete, amelyben egy, a balesetet hét héttel megelőzőleg felszabadult alkalmazott kártalanítása megállapításánál nem a hét heti kereset számítja át 52 hétre hanem a hét héten belül fizetés ellenében munkában töltött 42 munkanapra a tényleges keresetet, a 300 munkanap többi részére, 258 napra az 1907: XIX. 78. §-a utolsó bekezdése figyelembevételével napi 1 koronát vesz alapul, s így a járadékot félannyi munkakeresmény alapján (700-al szemben 352 korona) az addig élvezett járadék fölésszegében állapítja meg.

Meglepő ez az ítéleti megállapítás és egyúttal ki kell jelentenem, hogy a 78. §. ily alkalmazásra nemcsak liberálisnak nem mondható, de véleményem szerint ellenkezik az a törvény rendelkezéseivel ép úgy, mint annak szellemével.

Ha a 78. §. első és utolsó bekezdése rendelkezéseit szembeállítjuk, kitűnik, 1. hogy az első bekezdés rendelkezése azokra vonatkozik, akik a baleset időpontjában mint munkások vannak alkalmazva, míg az utolsó bekezdés azokra, akik a baleset időpontjában inasok, gyakornokok, be nem fejezett kiképzésű egyének; 2. hogy az első bekezdésben körülírt módon számítandó ki azok keresete, akik a baleset időpontjában „keresnek”, az utolsó bekezdés szerint veendő 300 kor. munkakeresmény „évi javadalmazás” gyanánt azoknál, kik épen be nem fejezett kiképzésük folyománnyaként „fizetést, vagy bért egyáltalán nem, vagy csak a szokásosnál csekélyebbet kapnak”.

Nyilvánvaló tehát, hogy a 78. §. utolsó bekezdése nem vonatkozik azokra, akik a baleset időpontjában nem inasok stb., úgyszintén azokra az inasokra sem, akik napi 1 koronánál nagyobb összeget keresnek; és

* L. Nemzeti Munka 1910. 4. száma: A baleseti járadékok úgyszintén Az anyagi balesetkártalanítási jog módosítása (19.10.) önálló munkámát. \

az is világos, hogy az utolsó bekezdés nem a tanoncok „napi keresetét”, mint az inaskodásban eltöltött napokra bepótlandó értéket, hanem a tanuláskor folyó csekélyebb, vagy semmi fizetést sem élvező egyének „évi javadalmazását” mint speciális kártalanítási alapot határozza meg. Ebből folyik, hogy a 78. §. utolsó bekezdése nem alkalmazható a már elszabadultakra, még úgy sem, mint ahogy az ítélet alkalmazza és pedig azért nem, mert a felszabadulással a tanonc kiképzése befejezést nyervén, ha felszabadulása után munkába áll, önálló keresethez jut, s mint kereső munkást mindazon jogok megilletik őt, amelyek a 78. §. első bekezdése alapján minden fizetéssel alkalmazottat megilletnek.

Megilleti őt e számítási mód joga annál is inkább, mert ha a bírói tanács ítéletében megnyilvánult állásfoglalás kerülne alkalmazásba, ezzel egyenesen *büntetéssel sújtatnék* a felszabadulása utáni első esztendőben balesetet szenvedett alkalmazott azért, mert *tanult* és magát mesterségre kiképezte. Ugyanis, ha két egyén, – kik közül az egyik tanoncidejét töltötte épen el, s magát szakmájában kiképezte, a másik pedig soha semmiféle mesterséget sem tanult, s még biztosításra kötelezett üzemben nem is dolgozott, – ugyanoly fizetéssel valamely biztosításra kötelezett üzemben ugyanazon napon alkalmazást nyer, és alkalmaztatásuk első napjaiban mindkettő balesetet szenved, akkor – a hivatkozott ítélet szerint – a *tanult* szakképzett munkás kártalanítása alapjául szolgáló javadalmazás *kisebb!* (esetleg csak félannyi, sőt annál is kisebb) lesz, mint a nem képzett munkásé. S ugyan miért? azért, mert előbb tanonc volt, tehát néki arra az időre csak napi 1 koronát vesznek alapul. Nem eléggé számalomraméltó, ha valaki tanulása alatt szenved balesetet s kap ily csekély kártalanítást, hát még akkor is érezze – egy téli esztendőn át – hogy tanonckodott, ha már felszabadult?!

Ez a felfogás nem felel meg a törvény szellemének, mert a törvény nem akart büntetni a tanulást, hanem – igaz, hogy szűkmarkú, de mégis – egy minimumot akart kártalanítási alap gyanánt biztosítani azoknak, akiket tanuláskor idején látogat meg a balsors. Nincs joga tehát a gyakorlatnak sem, a törvény határozott rendelkezése ellenére a magukat kiképző munkásokat, felszabadulásoktól számított *még egy esztendőn át* a 78. § utolsó bekezdése rendelkezései alá vonni.

Hangsúlyozom: a törvény határozott rendelkezése ellenére, mert – et nunc venio ad fortissimum – a 78. §. első bekezdése második mondata utolsó része ekként rendelkezik: „... olyképen azonban, hogy az így megállapítandó évi javadalmazás az ugyanabban, vagy szomszédos üzemben és ugyanabban az időben *hasonló munkát* végzett alkalmazott *szokásos évi átlagos keresetét elérje*”.

Tisztelettel kérdelem, hogy a törvény ezen határozott rendelkezése ellenére lehet-e a *hasonló munkát végző* 7 héttel, vagy akár csak pár nappal ezelőtt és az 53 héttel ezelőtt felszabadult alkalmazott javadalmazását *különböző* összegben megállapítani? Meg vagyok róla győződve, hogy nem!

És épen ezen meggyőződéséből folyik azon véleményem is, hogy a biztosítás és kártalanítás lebonyolítására hivatott tényezők akkor járnak el helyesen és törvényesen, ha ezután is figyelmen kívül hagyják a felszabadult alkalmazottak kártalanítási megállapításánál a tanoncmínimumot, – és a bírói tanács is módot fog találni adandó alkalommal – arra, hogy a törvény szellemének és rendelkezésének megfelelő gyakorlat elfogadását határozottan kifejezésre juttassa.

Munkásházak Torontálban.

Ez alatt a cím alatt a Társadalmi Múzeum utolsó számában *Demkó István* torontálvármegyei aljegyző rendkívül érdekes tanulmányt írt, melyet érdemesnek tartunk a következőkben ismertetni.

Fontos állami és társadalmi szükségletnek a felismerése indította a földművelésügyi minisztert már 1901-ben arra, hogy a törvényhozás által rendelkezésére bocsátott költségvetésének keretében a munkásházak építésének állami támogatására szükséges összegekről gondoskodjék. De e kamatmentesen adott állami kölcsönökből épülő munkásházak száma, a rendelkezésre álló hitel korlátolt keretei miatt, korántsem állott arányban a népességi viszonyokkal és legkevésbé sem felelt meg a támasztott igényeknek.

Ezen körülmények helyes mérlegelésének volt eredménye a mezőgazdasági munkásházak állami támogatásáról szóló *1907. évi XLVI t.-c.*, melyszerint *mezőgazdasági* munkások számára épülő lakházak részesülnek az ott körülírt kedvezmények és támogatásban.

Miképpen oldotta meg Torontálvármegye közönsége az immár törvényben támogatott nagy horderejű szociális feladatot? A végrehajtás során minő tapasztalatokat merítettünk? Azok eredményeiből minő okulást meríthetünk?

Torontálvármegye közönsége kevéssel a törvény életbelépte után *Jankó Ágoston*, alispán indítványára elhatározta, hogy a sokszor panasztól lakínség megszüntetése vagy legalább enyhítése céljából a vármegye területén, a törvény által kilátásba helyezett kedvezmények felhasználásával 1000 darab mezőgazdasági munkásházat épít; e célból a vármegye rendelkezésre álló le nem kötött pénzkészletéből egy millió koronát kihalás és azt 4 százalékos kamatozás mellett az újonnan létesített u. n. megyei munkásházépítési alpnak ezer gazdasági munkásház felépítésére, azon feltétel alatt adja kölcsön, hogy a földmív. miniszter a törvényben kilátásba belezett kedvezményeket, ezek között el sorban a munkások helyett azok javára fizetendő bizonyos százalék államsegélyt engedélyezi. A közgyűlés 15 törvényhatósági bizottsági tagból egy bizottságot választott azzal a céllal, hogy az alispán elnöklete alatt működve, annak tanácsadó közege legyen.

Három év alatt 700 munkásház épült fel, de sem az építés helyének megjelölése, sem a házak kiosztása körül ellentétek nem merültek fel, felsőbb hatósági döntés igénybe nem vétetett. Óvakodtunk különösen attól, hogy egyes munkaadóknak munkástelepek létesítése által biztosítsunk munkáskezet. Természetes, hogy a kereseti viszonyokat figyelembe vettük az építés helyének megjelölése alkalmával, de döntő szempont mindig a munkásnak az az érdeke volt, hogy otthona legyen, melyet szeret, melyhez ragaszkodik.

Csak körültekintő óvatossággal volt szabad a *statistikai* számadatait felhasználni az építés helyének meghatározásánál. Az adatgyűjtés pld. sok községben rendkívül nagyszámú bérlakásban elhelyezett mezőgazdasági munkást tüntetett ki és csak közvetlenül az építés elhatározása előtt megejtett helyszíni szemle derítette ki, hogy a munkások ott viszonylag kényelemben, rendkívül olcsó árért, részben természetbeni szolgáltatásokért, tehát igen előnyös feltételek mellett lakják *Amerikába kivándorol egrének házaikat*, kik a vízszatérés szándékával keltek útra és nem idegenítették el azokat. Azon kockázat kevesbitésére, melvet π vármeerve előbb vázolt elhatározása reá hárit, *tartalékala-pot* létesítettünk a munkásházak lakói által be nem fizetett, behajthatatlanná vált részletek, vagy oly vesz-

teségek fedezetére, melyet elemi csapások, viharok, tüzek okoznak, vagy melyek a vállalatban épült házakat az utófelülvizsgálati határidő letelte után, a házilag épülteket pedig esetleg az átadás után bármely időben érhetnék.

Ezen tartalékalapot eredetileg az évenként visszafizetett kamatok 10 százalékának felhasználásával terveztük gyarapítani. A kezelés egyszerűsítése végett és az igazságos elosztás érdekében, nehogy a drágább házak tulajdonosai ebben is nagyobb részt fizessenek, évenként és házanként 3 koronában állapítottuk meg a hozzájárulás összegét. Az eddigi tapasztalat igazolta, hogy az ily módon gyarapított tartalékalap, a munkás-építési alapot minden eshetőség ellen vértel és a jövőre nézve megnyugtat, hogy a vármegye közönsége kockázatot viselő vagyonának megvédésére elegendő lesz. A különböző rendeltetésű megyei alapok vagyoni megvédésének nagy érdeke készítette a megye közönségét az alispán indítványára annak elhatározására is, hogy amennyiben az eddig említett biztosíték, illetve tartalékalap nem volna elegendő a munkásházépítési alaphoz a többi alappal szemben fennálló tartozását fedezni, a vármegye közönsége által már korábban mezőgazdasági célokra megszavazott $\frac{1}{4}$ százalékos pótdadó jövedelméből 5000 korona legyen a kamatok fizetésére fordítható. De ha a vármegye munkásházépítési alapját, a jövőben, ma még előre nem látható nagyarányú megpróbáltatások nem fogják érni, rövid idő múlva abba a helyzetbe fog jutni a vármegye, hogy ezen tartalékalapot, helyesebben annak jövedelmét, vagy annak legalább egy tekintélyes részét, ugyancsak a mezőgazdasági munkásnép helyzetének javítására, kulturális vagy gazdasági céljaira (artézikutak fúrása, fásítás, munkáskertek létesítésére stb.) fogja fordíthatni. Ami az *építkezések végrehajtását* illeti, sok *tanulást* merítettünk az építkezések folyamán.

Az ezer háznak nagy vállalatban egyszerre való felépítése nem volt kivihető, az ajánlatok drágasága miatt. Azok a *vállalkozók*, kik egy ily nagyarányú vállalat végrehajtásához megfelelő tőkével rendelkeztek, a nagy kockázattal szemben oly nagy haszonra kívántak dolgozni, hogy a versenytárgyalás megtartása után, – melyre az ország minden részéből tekintélyes számú ajánlat érkezett – azonnal tisztában lehettünk azzal, hogy a kérdés illetően megoldása nem volna célszerű.

Az ajánlati árak mellett épített házak árai messze túlhaladták volna azon kereteket, melyeket a munkások helyi viszonyok szerinti keresetének, teherbíró képességének és eddig fizetett lakbéré arányba állítása eredőjeként megállapítottunk.

Elvitázhatatlan, hogy a nagy vállalat útján való megoldás adminisztratív szempontból a legkényelmesebb. A sablon szerződés megkötése a megfelelő biztosíték őrizetbe vétele, a kész építkezések felülvizsgáltságai nem ad munkát a hatóságnak.

Nem választottuk azonban ezt a módot. Hatványozott figyelemmel kellett ugyanis tekintetbe venni Torontál vármegyében a munkás kereseti viszonyait, teherbíró képességeit azon okból, mert szemben az 1907. évi XLVI. t.-c.-ben megengedett lehetőséggel, melyszerint az állami támogatás a 100 féléven át törlesztendő kölcsön visszafizetéséhez is igénybe vehető – *a munkások Mzák vételárának törlesztési idejét 40 féléven állapították meg*. Kívánatosnak tartottuk – hogy ebben a vármegyében ahol a kereseti viszonyok kedvezőtlen időkben is lehetővé teszik a munkásnak a rövidebb lejáratú kölcsön természetéből kifolyó magasabb törlesztési részlet, helyesebben a különbözet előteremtését – módot nyújtani arra, hogy a munkás, ki férfi kora ele-

jén, de sőt delén kezd hozzá otthona megváltásához, ha nagyobb terhet is ró emez vállaira mint eddigi lakbérének előteremtése, a nagyobb teher viseléséhez a különbözet megkeresésében az a tudat fokozza munkakedvét – saját házában való egyedül lakás ismertett előnyei felett – hogy e feltételeknek köszönheti, hogy *még életében* ő maga lesz otthonának korlátlan ura és nemcsak jogutódja fogja élvezni egész életen át tartó megfeszített munkásságának gyümölcseit. Számításba vettük itt az emberi természetben rejlő azon gyengeséget, melyszerint nagyobb eréllyel folytat oly munkákat, melyeknek befejezését, eredményét saját szemével láthatja.

Nagy *vállalat* útján való megoldás esetén az is nagyon megnehezült volna, hogy a munkásnép minden körülmények között figyelemreméltó azon kívánalmainak eleget tegyünk, hogy az egyes vidékek építkezési szokásainak megfelelő házakat épüljenek. Ezen kérdés nem egy ízben szolgáltatott fennakadásra, vitára okot és mindannyiszor azon eredménnyel végződött, hogy belátva a kérelem indokolt mivoltát, méltányolva a vidék vagy a falu különleges szokásait, költséget nem kímélve, engedélyeztünk eltéréseket a szabvány tervtől.

A jánosföldi, aурélházi földhözragadt, szegény német napszámos méltóságán alólinak tartja olyan házban lakni, melynek u. n. mestergerendája a menyezett alatt vezetetik. Van község, melyben gúny tárgyát képezi a tornác nélküli lakház, volt olyan melyben a lakosság ragaszkodott az oszlopos tornáchoz stb., stb., sok egyéb apró eltérés melyekhez szinte fanatikusan ragaszkodtak. Hogy elkerüljük a nagyvállalkozók drága árait, hogy támogassuk a tökenélküli kis iparosokat, módot nyújtottunk az utóbbiaknak a versengésre, biztosítottuk a faanyagot nagykereskedőknél, szerződöttünk munkára egyes községekben az ottlakó falverőkkel, ácsokkal, asztalos stb. tapasztó és egyéb munkásokkal, hol társultan, hol külön-külön is építettünk fennirt módon elsőrendű házakat 1909-1910. évben 850-950 korona. 1911-1912. évben 1000-1100 korona egységárban.

Néhány egész ember mindén erejét és türelmét igényli egy oly munka végrehajtása, melyben 700 háznak 41 viszonylatban való megépítése az intelligencia alacsony fokán álló mesteremberek és analfabéta munkások százaival kötött szerződések alapján történik. Az építési viszonylatok nagy száma lehetetlenné, a munka egyszerűsége pedig feleslegessé teszi az építések gyakori mérnöki vagy más szakértői ellenőrzését. Az elért eredmény, az akció sikere igazolja, hogy egy helyben lakó, gyakorlati érzékkel rendelkező községi bíró vagy más előjárósági tag az egyszerű vertfalú munkásházépítéseknel, ha a jóakarát és egyszerűet meg van benne, több hasznára lehet az ügynek, mint bármily gyakori mérnöki vagy szakértői ellenőrző szemle.

Nemcsak a vármegye közönségének közgyűlése támogatta az alispán indítványát, az egyes községek képviselő-testületei is találkoztak a munkásházépítés gazdasági és társadalmi szükségességének jelentős céljának megismerésében – amennyiben a vármegye több helyiségében ahol a községnek mint jogi személynek, alkalmas terület volt tulajdonában, a forgalmi értéknel jelentékenyen olcsóbb árban, sőt néhány helyen ingyen bocsájtottak telket rendelkezésre. Amilyen segítőtársra talált azonban némely községben az alispán, az építés végrehajtása körüli teendőknél, a képviselőtestület és a birtokos osztály némely tagjában, olyan ridegen elzárkózott néhány község képviselőtestülete az előnyök nyújtásától és *oly ellenszenvvel fogadta néhány község lakosságának egyrésze a munkásházak építését: Ezek*

azok a kisbirtokosok – és az általuk befolyásolt, megfélemlített lakosság vagy képviselőtestületek – voltak, kik a munkások részére házakat, helyesebben szobákat vagy lakrészeiket addig bérbé.

Nem tartom érdektelenné azok számára, kiket ez a kérdés közelebbről érdekel közzétenni az elszámolás és az államsegély átszámolásának technikai módját, melyet egyszerűsége, könnyen átláthatósága miatt alkalmaztunk és amelyet a földművelésügyi miniszter úr az egész kivétel alapjául elfogadott.

Ha alapul veszek egy munkásházat, melynek 200 öles² telke 200 koronába, felülépítménye pl. kerek 1000 koronába kerül, akkor a leszámlálás a következőképpen történik: Alapul szolgál mindig a 4 százalékos kölcsöntőke 40 félévi részletes (annuitás) kulcsa 0.3608, tehát munkásház összköltsége

$$\frac{1200 \times 0.3608}{43.29 \cdot 6}$$

vagyis 43 korona 29 fillér az az összeg, mely félévenként fizetve, 40 félév alatt az 1200 korona tőke törlesztésére szolgál.

A földművelésügyi miniszter úr, a törvény alapján az építés és telekvásárlásra fordított tőkének 20 százalékát adja államsegélyként, a munkás helyett, annak javára; ez kitesz évenként 1200 korona után 24 koronát félévenként, tehát 12 koronát, mely összeg a munkás javára számolandó el, tehát ezen 12 korona félévenként az egész annuitási részletből levonásba hozandó $43.30 - 12 = 31.30$ K – ehhez hozzáadandó a házak után fizetett évenkénti 1 korona biztosítási díj $\frac{1}{2}$ évre eső „része 50 fillér, és az esetleges veszteségek fedezetére létesített tartalékalap gyarapítására fordítandó évenkénti 3 korona $\frac{1}{2}$ évre eső része 1.50 korona, vagyis az államsegély levonása után maradó annuitási részlet, melyet a munkás egy 1200 korona összköltségű ház után tényleg fizetni tartozik

$$\begin{array}{r} 31.30 \\ + 50 \\ + 1.50 \\ \hline 33.30 \text{ korona.} \end{array}$$

Az első részletet a munkás, a szerződés megkötése alkalmával fizeti le, biztosítékot nem kívántunk, mert ez gyakran a napi keresetből élők, különösen a nagyobb családdal bíró munkásoknál nehézségekbe ütköznék és így éppen az életviszonyokkal legjobban küzdőket zárna ki a kedvezményből, avagy kényszerítené esetleg izzorsora kölcsönök felvételére.

Ezzel szemben azonban az ingatlanok telekkönyvi tulajdonosa csak az utolsó részlet, helyesebben az egész vételár lefizetése után lesz a munkás. Ez szerződéseinknek egy jellemző sarkpontja, melyben eltér a szokásos munkásház elidegenítési szerződésektől.

Nem hátrányosabb ez a munkásra, mintha rögtön a szerződés megkötése után telekkönyvbe juttatjuk. Mert az 1907. XLVI. t.-c. értelmében az átírással együtt, a megterhelési és elidegenítési tilalom, valamint a munkásházi jelleg is egyidejűleg feljegyzendő. Lényegében tehát a tulajdonjognak a munkás nevére való bekebelezése sem biztosít nevezettnek több jogot, mint azon szerződés, mely háborítatlan élvezetét biztosítja a megvett háznak, de a telekkönyvi tulajdont a vételár teljes letörlesztéséhez mint elengedhetetlen feltételhez köti. Abban az esetben pedig, ha a telekkönyvi tulajdonos a törlesztés befejeztéig a vármegye közönsége marad mindezen feljegyzések, helyesebben azok kérelmezése mellőzhető csupán a vételár teljes letörlesztése után, a minden korlátozástól ment telekkönyvi átírást foganatosítandó.

Ki kell emelni a minden korlátozás nélküli átírást. A törvényhozás nem kívánta a munkásház jogi természetének változatlanságával bénítani az ingatlan forgalmát csökkenteni ezáltal értékét és a munkás megkötése által, hátrányosan befolyásolni őt abban, hogy változott életviszonyai között, a kedvezőbb kereseti lehetőség érdekében lakhelyét megváltoztassa; az államsegélyvel épült munkásházat ugyanis a törvény a törlesztés befejezése után, minden jogi korlátozás alól feloldja. A munkásházak jogviszonyait szabályozó 7. §. nem érintette, helyesebben az építetőkre, tehát a jelen esetben a törvényhatóságra bízta az örökösödés kérdésének szabályozását. A polgári törvénykönyvben tisztázott általános elv felett, az egyes esetek gyakorlati megoldását, a munkásokkal kötött szerződésben a következőképpen szabályoztuk. Miután az öröklés tárgyát képező munkásház, csak egy munkás és családja lakhatja, amennyiben az örökösök az ingatlan tulajdonosa és birtoklása tekintetében megegyezésre nem jutnának és ennek folytán az ingatlan eladása, illetve örökhagyó az eredeti vevő szerződéséből folyó jogai és kötelezettségeik átruházása válnék szükségessé, a vármegye közönsége nevében az alispán mint eladó a szerződés idevonatkozó pontjában kijelenti, hogy ennek engedélyezése elé akadályokat nem gördít, az esetre, ha az újabb vevő is gazdasági munkás lesz, ellene kifogás nem emelhető és az eredetileg megkötött szerződésből folyó összes kötelezettségeket, valamint a még hátralékos vételári részletek törlesztését magára vállalja.

Ily esetben azonban az örökösök a már befizetett vételári részletek visszafizetésére igényt nem tarthatnak. Azon esetre pedig, ha az örökösök az öröklés tárgyát képező munkásház tulajdonosa, birtoklása esetleg annak eladása, illetve szerződéséből folyó jogok és kötelezettségek átruházása tekintetében, örökhagyó elhunytól számított 6 hó alatt megállapodásra nem jutnának, a vármegyének joga nyílik, vevő által már befizetett vételári tőke-részletek, kamatmentes visszafizetése ellenében, a szerződést megszüntetni és az öröklés, tárgyát képező munkásház visszavenni.

Ez utóbbi esetben a munkás által eszközölt befektetések, bírói becslés alapján kiszámított értékét, a vármegye csak az esetben téríti inég az Örökösöknek, ha az örökhagyó, azokat az alispán előzetes engedélye alapján eszközölte.

Ezekben merítettem ki körülbelül mindazt, ami az 1907. évi XLVI. t.-c.-kel való vonatkozásban a pénzügyi megoldást és a gyakorlati kivételt illetően érdekelt bír.

SZEMLE.

A hivatásos gyámság és a törvénytelen gyermek védelme. Írta: Schopf Kálmán Krassó-Szőrény, vármegye árvászekének elnöke. A törvénytelen gyermek kérdése régi időktől fogva fontos szociális problémája minden államnak, ma egyik jelentős tényezője a nemzeti gyermekvédelemnek. Hiszen amint szerző kimutatja, pl. nálunk is, az állami gyermekmenhelyekben elhelyezett gyermekeknek közel a fele – körülbelül 27.000, – törvénytelen származású.

Minden állam legfőbb erősségét állampolgárai szaporodásából meríti s ott, ahol ezt az axiómát helyesen és idején felismerték, állam és társadalom karöltve keresik az eszközöket, minden emberi létnek, különö-

sen a jövendő nemzedéknek, a gyermeknek, – s így a törvénytelen gyermeknek is, – védelmére.

Ez a törekvés hozta létre Németországban a hivatásos gyámságot, melynek fejlesztésén, erősítésén ott a legnemesebb elmék sikerrel buzgólkodnak, s mely úgyszólván a legutolsó néhány esztendő gazdasági, kereskedelmi és ipari fellendülése által az egyénre, a családra s a társadalomra gyakorolt nagy evolutionális folyamat eredménye. Mert amint szerző helyesen mondja:

„A magángyám hovatovább csak az egyszerű, vagy mondjuk normálisan viszonyok közt élő gyermek gyámoltatására lesz elegendő, – akik szerencsére ma még erős túlsúlyban vannak, – míg a komplikáltabb, fizikai vagy erkölcsi okoknál fogva nehezebb gyámságoknál, melyek a rendes polgári kötelességen túlmenő terhet rónak az egyénre, mindinkább az a követelmény nyomul előtérbe, hogy azokat a gyámságok hivatásszerű viselése által több gyakoroltságra szert tett u. n. hivatásos gyámok töltsék be.”

Szerző több évi külföldi tanulmányait, öregbítve azokkal a tapasztalatokkal, amelyeket, mint az ország egyik legnagyobb vármegyéjé árvaszékének elnöke gyűjtött, abból a célból bocsátja közre, hogy a hivatásos gyámság megismertetése, hazánk földiére átültetése és hazai viszonyainkhoz átformálása által, gyermekvédelmünk kiépítéséhez hozzájáruljon. Amint Ruffy Pál a könyvhöz írt előszavában mondja: „a magyar gyermekvédelemnek viruló, egészséges hajtása ez a könyv. A mi gyermekvédő rendszerünkben még sok szegletbástya kiépítetlen. Egy ilyen szegletbástya kiépítésére vállalkozott nagy tudással, ellenálthatatlan fegyverzettel a szerző”.

De a hivatásos gyámsággal kapcsolatban szerző a szociális¹ áramlattól áthatott közigazgatásnak – s nemcsak a szorosabb gyámügyigazgatásnak – teendőit is markánsan körvonalozza a törvénytelen gyermek védelme körül. Ez utóbbi tekintetből megjelöli azokat a módokat is, amelyekkel a hazánk sok vidékén óriásilag elharapódzott vadházassági szokásnak, – külön tételes rendelkezések hiányában is, – gátat lehet emelni s pontosan körvonalozza a magán-, örök- és családjogi szempontból nagy kihatással bíró utólagos házasság által való törvényesítési eljárást. Nagyon figyelemre méltók szociális szempontból azok az eredmények, amelyeket a vezetése alatt álló árvaszék keheiben felállított gyermekvédő osztály elért amennyiben ez. kiskorú egyének közt fennállott vadházasságok között 1911-ben 1444-et szüntetett meg törvényes házasságkötés által és 1911/1912. években 921 utólag egybekelt fél törvénytelen gyermekének törvényesítését szorgalmazta. „Ezen tevékenységet és eredményt az összes árva székekre átvéve és elképzelve, micsoda szociális, etikai, vagyoni eredményeket lehetne produkálni országszerte a házasságon kívüli kiskorúak védelmében” – m on dia a könyv egyik bírálója.

Mindezek mellett szerét ejti a szerző annak is, hogy az egyes külföldi gyermekvédelmi rendszerekkel foglalkozzék s összehasonlítást tegyen a hazai s a külföldi gyámhatósági rendszerek közt, azok helyessége szempontjából kiemelve azt a tételt, melyet a bruxellesi nemzetközi közigazgatási kongresszuson is helyeslés mellett épített ki hogy a gyámügyek, de főként a gyermekvédelmi ügyek, inkább valók természetüknél fogva közigazgatási, mint bírói hatáskörbe.

A maga nemében alapvető és úttörő mű, mely erős szociális érzékről tanúskodik, nemcsak a szakköröknek, a gyámhatóságoknak és általában véve a közigazgatásnak, így elsősorban a községeknek figyelmét

érdemli meg, hanem mindenkiét, aki gyermekvédelemmel foglalkozik akár hivatásszerűen, akár emberbaráti érzelemből, nemkülönben minden a modern szociális problémák iránt érdeklődőt is.

Beszerezhető Benkő Gyula udv. könyvkereskedésében (Dorottya-utca), ára 8 korona.

Pásztor Mihály nevével, mint főmunkatársunkéval fog találkozni mai számunktól kezdve címlapunkon az olvasó. Az utolsó tíz év alatt egy egészen új stúdium keletkezett, a községi szociálpolitika, jelentőségében semmivel sem kisebb, mint az állami. A községi üzemek, a községi lakás és telekpolitika, a községi élelmezés, a községi hitel, a városi polgárság eladósodottságának kérdései új helyzet elé állították a városi kormányzatot és a városi polgárságot. Községi politika azelőtt is volt, nagyon igaz, mint volt állami politika, de nem-e merült ki amaz a gazdasági liberalizmus korszakában éppen úgy a rendszetben, mint emez a politikai csatákban? Új helyzetek új embereket teremtenek. A legelső egyike, aki a kommunális politika kérdései felé fordította nálunk – nem néhány szakembernek – hanem a nagyközönségnek figyelmét, – mi legalább így tudjuk, – Pásztor Mihály volt. Merőben új kérdéseket feszegetett és boncolt az „Eladósodott Budapest” című pályadíjnyertes könyvében. Nemcsak az az előadási mód volt új, ahogy szociálpolitikai és közgazdasági kérdésekhez nyúlt, hanem maguk a kérdések is, a kérdések beállítása. A kérdések a földön fekdtek (hiszen ezek a nagy kérdések), csak kellett jönni valakinek, aki felveszi őket. Ez a valaki szerencsére Pásztor Mihály volt. Meg vagyunk győződve, hogy abban, hogy ma a községi politika iránt elég nagy az érdeklődés nálunk, nagyon nagy része van a Pásztor Mihály irodalmi működésének is. Osakis abban a formában tudtak azok nagy érdeklődést kelteni, ahogy Pásztor tárgyalta őket. És hogy ez a forma nem az alaposág rovására ment, azt nem kisebb ember ismerte el róla, mint – a parlament egy nyílt ülésén – Wekerle. Néhány hivatalos szociálpolitikus rossz néven veszi tőle, hogy írni is tud és szerénykedve szokott bocsánatot kérni a „tudósoktól”, hogy nem tud unalmas lenni. Amiről új munkatársunk cikkei és közleményei hamar meg fogják győzni az olvasót.

A szervezett munkások takarékbetétei. Szakszervezeti tanács 1913. évi január hó 15-én tartott ülésében egyhangúlag elhatározta, hogy felhívja a munkásságot arra, hogy takarékbetéteit a munkásság érdekét képviselő Általános Fogyasztási Szövetkezetben helyezze el.

A Szakszervezeti Tanácsot ebben a határozatában két indok vezette. Az egyik és legfontosabb indok, hogy a munkásság minden téren és minden vonatkozásban a saját intézményeit vegye igénybe. A másik és ugyancsak nagyon fontos indok pedig az, hogy a fogyasztó munkásság azáltal, hogy a bankokban helyezi el pénzét, saját ellenségeit támogatja, mert e nagy bankok azok, amelyek a kartelleket és trösztöket alakítják és ennek révén az élelmiszer- és lakásuzsorát előidézik.

Ezzel ellentétben a munkások fogyasztási szövetkezete éppen a kartellek és trösztök ellen küzd és így a munkásság, amikor takarékbetéteit a fogyasztási szövetkezetben helyezi el, ott koncentrálja a tőkéjét, ahol éppen az árdragító kartellek ellen folyik az éles küzdelem.

A munkaviszony a kereskedelemben cím alatt Kreutzer Lipót tanár könyvet írt, melyet az Akadémia a Kereskedelmi Csarnok díjával tüntetett ki. Szerző eddigi tudományos működése, a magántisztviselők érdekében folytatott lelkes munkálkodása szerzőt kiválóan hivatottá tesz evvel a kérdéssel való foglalkozásra. A könyv részletes ismertetésével külön cikk keretében fogunk foglalkozni. A könyvet a Magántisztviselők Egyesülete adta ki. (Eötvös-u. 44.) Ára 3 kor. 50 fillér.

A magyar ügyvédség válságával foglalkozik Szende Pál ily című tanulmánya (Külön lenyomat a Huszadik Századból), amelyben a magyar ügyvédség proletárializálódásának okait teszi a szerző élelemjű kutatásainak és fejtegetéseinek tárgyává. Alaptétele, hogy az ügyvédi kar túlsúfoltóságának és proletárializálódásának előidézői a magyar társadalmi osztályok helyzetében beállott változások és eltolódások és a magyar közéletben három évtized óta mutatkozó reakció. Az ösiség és a jobbagyság megszűnése után a feudális, a jobbagyok felszabadulása és a zsidóság emancipációja után pedig a merkantil típus tódul az ügyvédi pályára, amely Magyarországon az utóbbi évtizedekben teljesen kapitalizálódott és kommercializálódott. „Ugyanaz a folyamat ment e téren is végbe, mint az iparban, hol a nagyipar háttérbe szorítja a kisipart, a kisiparosok egy jelentékeny része nagy nyomorúságban tengődik, másik része pedig proletárrá válik és mind a kettő élethalál küzdelmében, olcsó ajánlataival egyre jobban nyomja az árakat és béreket.” A túlsúfoltóság okaként felemlíti még a szerző, hogy Magyarországon a legtöbb közhivatal betöltéséhez jogi előképzettség szükséges; hogy a jogi tanulmányok végzése nem foglalja le teljesen a joghallgató idejét; hogy nálunk az ügyvédi pálya a közéleti szereplés és a politikai emelkedés legbiztosabb alapja; hogy az ügyvédi pálya a kapitalizálódási folyamat következtében minden üzletre alkalmas lett; hogy a nemzetiségi intelligencia saját körzetében majdnem teljesen kiszorította az eddig előnyben levő magyar ügyvédek.

„Az ügyvédi kérdés megoldása Magyarországon csak gazdasági és jogi szervezetünk teljes átalakulásával párhuzamosan valósulhat meg. Ha ez következik, a túlsúfoltóság magától fog megszűnni. Amíg azonban a jelenlegi rendszer fennáll, az ügyvédi pálya megszorítására irányuló minden intézkedés nemcsak céltalan, hanem mivel csak az alsóbb osztályok ellen irányul, antidemokratikus jellegű is.”

V. M.

Az alkohol ellen. Liptó vármegye alispánja a következő rendeletet bocsátotta ki vármegyéje összes gyári és nagyobb ipari vállalatának tulajdonosaihoz, vezetőihez:

Az alkoholelles mozgalom nemes törekvését méltányolva, vármegyénk sem zárkozhatik el attól, hogy ezen mozgalmat a rendelkezésre álló eszközök igénybevételével tőle telhetőleg a legnagyobb mértékben ne támogassa.

Az alkohol romboló hatásának legnagyobb mértékben a munkásosztály van kitéve. A munkásosztályt ezen romboló hatástól megóvni igyekezett első lépésével vármegyénk az által, hogy 1911. évi október hó 3-án megtartott közgyűlésében, a korcsmák, italmérések és sörházakról szóló szabályrendeletét oda módosította, hogy a fent említett helyiségek szombat, illetve ünnepet megelőző nap d. u. 4 órájától, vasárnap, illetve ünnepnap d. u. 4 órájáig zárva tartassanak. A cél azonban kizárólag ezen szabályrendelet megalkotásával még nem éretett el.

A gyári munkás ma leginkább szombaton kapja a fizetését és mert a következő napja szabad, úgyszólván állandóan berendezkedhetik az alkohol nagyobb mérvű élvezetére, miután a kijózanodásra szánt ideje nem esik munkanapra.

A gyári vagy egyéb vállalatok munkásainak, aki szombat este kapja heti keresményének véres verejték-

kel szerzett bérét, első dolga egy közeli korcsmát felkeresni, hogy ott keresetének java részét elköltse. Mélyen megindító események szemtanúja ilyenkor az ember. Anyák gyermekeikkel együtt a korcsma ajtaja előtt hívogatják férjeiket, hogy nekik is juttassanak keresetükből – közben a gyermekek zokognak a gyöttrő éhségtől...

Közlöttük ezt a rendeletet azért, mert – sajnos – nem vagyunk hozzászokva, hogy egy magyar vármegye alispánja ilyesmivel is foglalkozzék.

Lloyd George a földmunkásokról. A londoni nemzeti liberális klub ünnepséget rendezett Lloyd George arcképeinek leleplezése alkalmából. Az ünnepélyen megjelent a nagy kincstárnok és beszédet tartott a földmunkások helyzetéről. A beszéd bejelentése volt egy a földmunkások életének regenerálására irányuló hivatalos akciónak és részleteiben olyan hangon volt tartva, amelyért Magyarországon a vádlottak padjára szokott kerülni az „izgató”. Elmondotta, hogy hivatalos vizsgálat tárgyává tette a földmunkások életét. A kiküldött vizsgálók személyesen érintkeztek az emberekkel és diszkrét módon gyűjtöttek össze adataikat, amelyek nemsokára meg fognak jelenni és Lloyd George állítása szerint emberek, asszonyok, gyermekek százezreinek, talán millióinak olyan bér-, lakás- és munkaidőviszonyait fogják leleplezni, hogy Anglia „szégyenkezve fogja lecsüggeszteni a fejét miattuk”. Fejtegette e borzasztó viszonyok romboló hatásait, miként ment tönkre az angol földművelés, hogyan menekültek az emberek a városokba, ahol tömeges megjelenésükkel munkátlanságot, bérlenyomást és túlprodukciónak okoztak. A legközelebbi idők legfontosabb feladatának mondotta Lloyd George a mezői élet regenerálását. Hogy mi lesz ennek a módja, arról nem nyilatkozott, de érezte, hogy valami igen radikális megoldásra gondol. Várjuk a vizsgálat adatainak a megjelenését, hogy lássuk hát, ami miatt „Anglia szégyenkezve fogja lehorgasztni a fejét”, milyen paradicsomi boldog állapot a magyar földmunkás sorsához képest.

A népoktatás szociális átforgalmazását jelentette be a lord egy hivatalos színezetű nyilvános beszédében, amelyet Manchesterben tartott. A reform főbb pontjai ezek volnának: Korábbi kezdete és későbbi végződése az iskolaköteles kornak; a tantárgyak körének kibővítése különös tekintettel a technikai kiképzésre; fokozása az iskolaorvosi felügyeletnek és kiterjesztése az iskolai étkezés intézményének; iskolaköteles gyermekeknek mindennemű munkára való alkalmazásának tilalma; lehetővé tétele pénzügyileg, hogy az arra képes és hajlamos gyermek magasabb iskolába juthasson; az egyetemek szaporítása, ahol szintén kellő ösztöndíjakkal gondoskodás történjék, hogy szegények is elvégezhesék tanulmányaikat; a tanszemélyzet csoportosítása és helyzetének javítása.

Negyvenhétéves törvényjavaslat volt az, amelyet a francia szenátus elfogadott amikor törvénybe iktatta, hogy a törvénytelen gyermek apja perelhető az apaság megállapítására. Még a császárság idejében került ez a javaslat a törvényhozás elé, amelynek azóta nem volt még ideje evvel az égető kérdéssel foglalkozni. Az új törvény szerint az apaság megállapítható, ahol csábítás vagy erőszak történt, vagy ahol a nő megtévesztéssel, az autoritás felhasználásával vagy házassági ígérettel ejtetett meg, úgyszintén ahol a csábító levélbelileg elismerte apaságát, vagy együtt élt az anyával avagy a gyermek eltartásához hozzájárult. Elutasítandó a kereset, ha az anyának bizonyíthatólag

más férfival is volt viszonya, vagy ha alperes az apaság lehetetlenségét bizonyítja. A megállapítási pert csakis a gyermek indíthatja, de ha kiskorú, helyette anyja feléphet. A rosszhiszeműleg alaptalanul indított per több évi fogházzal büntethető és bizonyos helyről való 10 évig terjedhető kitiltást vonhat maga után.

Sexualhygieniai előadásciklust rendeztek a chikagoi iskolafelügyelők az apák és anyák oktatása céljából. Az előadók ismert orvosokból és orvosnőkből voltak összeválogatva. Az első estén nagy számban jelentek meg nők és férfiak és pedig jórészt a chikagoi plutokracia köréből. Alig kezdte meg azonban az első előadó – egy ismert orvosnő – előadását, a tömegben nagy mozgolódás vett erőt, amely minden sexuális vonatkozású szónál növekedett. Amikor az előadónő kezetlen szavakkal az ember nemi életéről kezdett beszélni, egyszerre megbotránkozott pfűj-kiáltások hangzottak föl a terem minden oldaláról, az asszonyok befogták a fülüket, mások felháborodva hagyták el a termet. Kétségtelenül bebizonyult, hogy a chikagoiak nem akarnak tudni efféle tudományos kioktatásról. Nem maradt egyéb hátra, mint félbeszakítani az előadást, a többit pedig végleg lefűjni.

A bányamunkáson még a jómód se segít. Körülbelül ezt a szomorú tételt állapítja meg *Hannes Pyszka* egy most megjelent *Bergarbeiterbevölkerung und Fruchtbarkeit* című művében. Az elért jobb kereseti viszonyok se csökkentik a bányászok születési arányszámait, ami foglalkozásuk sajátos természetére folytán, ellentétbe hozza őket minden más népréteggel. A bányásznak, ha jobb viszonyok közé kerül, sincsenek magasabb igényei, pláne szellemi természetű igényei.

A szociálpolitika és szociáldemokrácia egymáshozaváló viszonyáról mondott Dellbrück német birodalmi belügyminiszter egyoldalú kritikát, a költségvetés tárgyalása alkalmából. Mint rendesen, úgy ezúttal is nagy szociálpolitikai vita folyt a belügyi tárca tárgyalásából kifolyólag és a kormánynak szemrehányást tettek, hogy a szociálpolitikai intézmények működése bürokratikus, ahelyett, hogy valamennyi a munkaadók és munkások paritásos kezelésére volna bízva. Erre a miniszter azt felelte, hogy „az nem megy. Ennek oka pedig történeti viszonyokban, elsősorban pedig abban a magatartásban rejlik, amelyet a szociáldemokrata-párt szociálpolitikai törvényhozásunkkal szemben tanúsított, abban a magatartásban, ahogyan a párt a munkásság gazdasági érdekeit képviselni jönnek látja. Ha a munkásság tiszta tárgyilagossággal, politikai mellékiz nélkül és az egész gazdasági berendezésünket a feje tetejére állító tendencia nélkül törekedett volna céljait megvalósítani, akkor valószínűleg már kezdettől fogva más alapon épült volna fel munkás-törvényhozásunk; de hogy a szociáldemokrata-pártra, amelyről elismerem, hogy követelése ma már enyhébbek, de amely gazdasági követelmények mellett olyan politikai követelményekkel lép föl, amik az egész német haza ellenállását hívják ki, hogy erre bízzuk fontos törvények végrehajtását, azt csak senki se követelheti komolyan. Nem tűrhetjük, hogy tisztán gazdasági célokat szolgáló intézmények a párt politikai céljaira használtassanak ki, amelyek egész társadalomgazdasági rendszerünket fel akarják fordítani.” Végezetül pedig kijelentette a miniszter, hogy nem igaz az, minthogyha a szociálpolitikai törvényalkotás a szociáldemokrata-párt kezdeményezésére indult volna meg, hanem az a birodalmi kormány műve, amely az első szociálpolitikai törvényeket a birodalom valamennyi pártjai ellen

vívott küzdelemmel valósította meg, mert mindegyik megtagadta a közreműködést, sőt a szavazatot is. A miniszter itt mindenesetre elhallgatta azt a nagyon fontos körülményt, hogy mi indította a birodalmi kormányt ilyen törvények alkotására. Ha erre őszinte választ akart volna adni, egy kissé másképpen kellett volna eldöntenie a kezdeményezés kérdését. A streikország ellen konzervatív oldalról követelt törvényt egyébként kereken visszautasította a miniszter, miközben heves szemrehányást tett a szociáldemokrata-pártnak, hogy az egyesülési szabadság korlátozása iránt egyre élénkebben felhangzó követelődéseknek ők az okai, mert nagy fegyelmezettségüket nem használják fel arra, hogy megakadályozzák az egyesülési szabadsággal való hártalan visszaéléseket.

Gyermekvédelmi kongresszus lesz Salzburgban

ez év szeptember havában. A napirenden első sorban a gyermekmunka törvényes szabályozása fog szerepelni, amelynek keretébe belevonják nemcsak az ipari, hanem a mezőgazdasági gyermekmunkaviszonyokat is. Előkészítésül egy kongresszusi iratot fognak kiadni, amelyben a tényleges állapot leírása mellett az osztrák viszonyoknak a külföldiekkel való összehasonlítására is gondot fordítanak. Ezenkívül orvosok és tanfűriak nyilatkozatait fogják beszerezni a gyermekmunka szociálgigieniai oldalának és az iskolalátogatásra és tanítási eredményre való visszahatásának megvilágítására.

Az amerikai munkásszövetség (Amerikán Federation of Labor) Rochesterben megtartott 32-ik évi gyűlése, amely a szakszervezeti mozgalom jelenlegi helyzetét tünteti fel, az Egyesült-Államokban érdeklődésre tarthat igényt. Az ott elhangzott előadások és jelentések közül Gompers világitotta meg, hogy a munkásosztály helyzetének javítását leghatásosabban a munkásszövetség mozdította elő. Politikai súlya a szövetségi tanács összetételének a republikánus többségnek kisebbséggé változtatásában nyilvánult meg és az új pártalakulat jelentős munkásvédelmi törvényeket vitt keresztül, így többek közt a nyolc órás munkaidőnek az állami munkásokra kiterjedő behozatalában, a gyermekvédelmi iroda felállításánál, a foszforos gyufák gyártásának eltiltásával, azonkívül a bevándorlás korlátozása révén, az amerikai szervezett munkásság létérdekeit tartotta szem előtt. A szövetség terjeszkedése szükségessé tette az egyes iparágak szétválását, úgy, hogy ma a különböző iparosoknak 5 központ felel meg. Ezek támogatják egymást, különösen a szakszervezeti belyegek intézményével, mely lehetővé teszi a csak szervezett munkásokkal dolgozó gyáraknál való vásárlást. Keresletük oly nagy volt, hogy a dohánymunkások között 409, a pékek és cukrászoknál 555 millió kelt el. A szövetség titkára, Morisson, inkább az egyesület belső működéséről emlékezett meg, felsorolván az anyagi eredményeket és a taglétszám rohamos gyarodását, mely 1910-ben 1,639.876-ot tett ki, 1912-ben pedig már 1,841.268-ra rűgott, örvendetes tény a kisebb szervezetek egyesülése, ami a sztrájkstatisztika kezelését megkönnyíti. A beérkezett jelentésekből kitűnik, hogy a sztrájkok több mint 50 %-a eredményesen végződött. Hogy milyen jelen-

tós eredmény ez, mutatják a következő adatok: 200.302 személy részére nyújtottak előnyt és nyertek munkaidőben 21,113.093 órát, béremelésben 30,188.089 Sh.-t. Az egyesület közlönyének az American Federationist-nak állásfoglalásán kívül még foglalkozott a gyűlés a munkaadók kárbevallásán alapuló törvényes sztrájk korlátozásokkal is és megállapította, hogy az Anti-Trust-törvénynek a munkásság sztrájkjogára való alkalmazása nem egyeztethető össze sem a szabad versenynyel, sem a demokráciával, amely két tényező pedig az Egyesült-Államok eddigi fejlődését biztosította.

Kizsákmányolás. A vas- és fém munkások magyar, német- és tót nyelvű agitációs füzetet adtak ki, amely hiteles adatokat közöl a rimamurány-salgótarjáni vasmű részvénytársaság, a hernádvölgyi magyar vasipar részvénytársaság és a kaláni bánya és kohó részvénytársaság üzemeiből. Ezek az adatok megmagyarázzák, miért szöknek ki a munkások ebből az országból. Íme néhány adat: A társaságok évi átlagos nyereségei: Salgótarjában 6,166.599 kor. Korompán 1,549.256 korona, Kalánban 194.325 korona. Együtt 7 millió 890 ezer 180 korona. Ez 17.500 dolgozó ember verejtékes munkájának eredménye. És mit ad a társaság munkásainak? A munkaidő ma már az ország összes vas- és fémipari üzemeiben nem haladja túl a napi 9½-9 óra a napi munkaidő. A levonásokat nem számítva 3.70-3.90 korona, a levonásokat is számítva 3.40-3.60 korona. Ha még most az igen nagyszámban levő napszamosokat – kiknek napibére 2.60-3. – korona – tekintetbe vesszük, hogy az ipari munkának e legnehezebb ágában ez a társaság valóságos alamizsnabéreket fizet s az éhbérekben tartott munkások nyomorúságából sajtolja ki a részvényeseknek a milliós hasznokat és busás osztalékokat. A lakásokkal és házakkal is be vannak csapva a munkások. Sötét, sokszor nedves, nyirkos lyukakért 80-100 koronát fizetnek magának a társaság és ha a munkásoknak építésre ad előlegeket, ezeket kamatosán levonja, megtartja azonban a telek tulajdonjogát, úgy, hogy a munkás olyan lesz, mint a csiga, oda van örökre láncolva az ígához, sohasem érezheti magát szabad, független embernek. És ezt nevezik a munkások iránti humanizmusnak. Az iskolát az államnak, vagy a községnek volna kötelessége adni, még pedig teljesen ingyen. A munkásokkal ezt is megfizettetik. 60-80 ezer koronát vonnak le évente tőlük az iskola fentartására, tehát ők tartják fenn az iskolát és nem a társaság, de az iskolában nem ők parancsolnak, hanem az urak, akik nem fizetnek semmit. A társaság is legrútabb visszaélés a munkások balesetei, rokkantságaival szemben. A társaság mindenki köteles felvételi díjat fizetni, ez más magánüzemnél nincs meg. Mindenki, ha nőül, 30, 20, 10, 7.50, 6 koronát fizet. Ez sincs meg sehol másutt. Tagsági illeték fejében 2-3 százalékot vonnak le, míg a többi magánüzemnél a munkásság az 1907 : XIX. törvény cikk alapján egyáltalán nem fizet balesetbiztosítási járulékot, hanem azokat kizárólag a munkaadó fizeti. E súlyos fizetési kötelezettségekkel szemben nyugbérképen ad az 5-10, 10-15, 15-20, 25-30 évi szolgálat után a 0 osztályban 360, 450, 600, 750, 900 koronát; az I. osztályban 280, 320, 360, 432, 540 koronát; a II. osztályban 180, 216, 252, 324, 432 koronát; a III. osztályban 144, 180, 216, 252, 324 koronát; a IV. osztályban 108, 144, 180, 216, 288 koronát.

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető: dr. Halász Frigyes,
Országos munkás betegsegélyező- és balesetbiztosító-pénztár
s. titkára.

Az országos pénztár közgyűlése.

(Befejezés 1913 január 13.)

Elnökölő Peidl Gyula alelnök megnyitván az ülést, Gellért Mór, mint a szavazatszedő-bizottság elnöke, kihirdeti a választások eredményét; ezek szerint igazgatósági póttagokul a munkaadók sorából Paral Bertalant és Weisz Győzöt, a biztosítottak sorából Brabant Ferencet és Galli Lajost, felügyelő-bizottsági póttagul pedig Roth, Dezsőt választották meg.

Rövid vita után elfogadta a közgyűlés az alapok gyűjtésének módzataira, továbbá a baleseti munkaprogrammal és a drágasági pótlékkal 1912-ben felmerült 387.000 K póthitel engedélyezésére vonatkozó határozati javaslatot és az 1918. évi költségvetést.

Egyhangúlag, vita nélkül járult hozzá a közgyűlés további S millió korona folyószámlahitel fölveteléséhez, a gyógyászati segédeszközök szállítására vonatkozó szerződések meghosszabbításához, újabb fürdőszereződések kötéséhez és az érvényben levő szerződésekben megállapított napi ellátási árak felemeléséhez, valamint Farkas Elek felszólalása után elfogadta a gyulai ker. pt. véglegesített, de állásaikról lemondott orvosainak megállapított végkielégítésére vonatkozó javaslatot.

A járulékhátralékok csökkentésére irányuló határozati javaslat egyhangú elfogadásával kimondotta a közgyűlés, hogy a) a járulékok beszédésének és behajtásának gyorsabbá és eredményesebbé tétele érdekében a kereskedelemügyi miniszterhez felterjesztést intéz, amelyben olyan értelmű rendelet sürgős kibocsátására kéri fel, hogy a községek' a biztosítás helyi közvetítésébe bevonassanak; b) a közgyűlés felterjesztést intéz a belügyminiszterhez avégből, hogy a behajtásra illetékes közigazgatási hatóságokat utasítsa arra, hogy – ahol azt a pénztárak kéri – külön pénztári végrehajtói rendszer életbeléptetését a hatóságok a maguk részéről mozdítsák elő s a pénztár kérelmére külön végrehajtókat nevezzenek ki; c) minthogy oly közigazgatási hatóságoknál, melyeknek területén munkaadók nagyobb számban nem laknak, a behajtások gyorsabbá és erélyesebbé tételére a külön pénztári végrehajtói intézmény fel nem használható, elhatározza a közgyűlés, hogy a helyi szervek körrendeletileg hívassanak fel arra, hogy az aggasztó mérvű hátralékok megszüntetése érdekében olyan helyeken, ahol külön pénztári végrehajtó alkalmazása a munkaadók kisebb számánál fogva nem lehetséges – ahol ezt szükségesnek látják, – a kereskedelmi és iparkamarák mintájára a járulékok behajtásával megbízott végrehajtóknak a behajtott összegek után 2%-ig terjedhető jutalékot engedélyezzenek.

A veszélyességi táblázat módosítása.

Dr. Szemenyei Kornél aligazgató előadása alapján a közgyűlés egyik legfontosabb tárgyát, a balesetbiztosításban öt évre kiható alapvető jelentőségű veszélyességi táblázat újabb megállapítását vette tárgyalás alá. Az igazgatóságnak javaslatát a közgyűlés elfogadta, és pedig Farkas „Elek”, indítványának egyhangú elfogadásával olyképen, hogy a tökefedezeti üzletágból az állandó teleppel bíró építőipari „üzemek, valamint az építkezéssel kapcsolatos ipari üzemek a jövőben kivonassanak, csupán a valóban ideiglenes jellegű.

külföldi vállalatok által Magyarországon fentartott üzemek maradjanak a tökefedezeti üzletágban s ezek a valóban ideiglenes üzemek kötelesek legyenek mindjárt az üzem megkezdésekor megfelelő tökefedezeti összeget előleg gyanánt letenni. Ugyancsak egyhangúlag elfogadta a közgyűlés *Sziklai* Zsigmondnak a veszélyességi táblázathoz tett indítványát.

(Az ülés d. u. 3 óráig felfüggesztetik.)

Egyhangúlag elfogadta a közgyűlés az O. Pénztár *baleseti felülvizsgáló intézetének kibővítése és agyakkal való felszerelése tárgyában* tett előterjesztést.

Az *ideiglenes munkáskórház* felszerelésére és üzembevitelére vonatkozó határozati javaslatot Dr. *Hahn* Dezső főorvos ismertetése és *Sziklai* Zsigmond felszólalása után ugyancsak elfogadta a közgyűlés.

Ezután az alapszabályok módosítására vonatkozó javaslatokat fogadta el a közgyűlés (ezeket külön fogjuk ismertetni). Dr. *Bródy* Árpád fogalmazó előadása alapján végül a szabályszerű időben beérkezett indítványokat vette tárgyalás alá.

Nevezetesebb volt *Landesmann* Lajos (Homonna) következő indítványa :

„Mondja ki a közgyűlés, hogy a kerületi pénztáraknál tisztséget, illetve igazgatósági vagy felügyelő bizottsági megbízást ne fogadhasson el olyan egyén, aki a kerületi pénztárak állandó szállítója), annak megbízásából fogorvosi vagy fogászati számlákat nyújt be, illetve annak nyomtatványait szállítja. Lépten-nyomon találkozunk oly ügyekkel az igazgatósági ülések alkalmával, melyek nevezetteknek ügykörébe vágnak.”

Az igazgatóság elutasító javaslatával szemben *Landesmann* Lajos indokolta indítványát. *Edvi-Illés* László is azt kívánja, hogy drákói szigorral állapítsa meg a közgyűlés az igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagsági összeférhetlenséget.

Groszmann Miksa felvilágosítása után a közgyűlés egyhangúlag elfogadja az indítványt és az alapszabályok vonatkozó szakaszának módosítására utasítja az igazgatóságot.

Landesmann Lajos következő javaslatára:

„Mondja ki a közgyűlés, hogy azon igazgatósági határozatokat, amelyeket az igazgatóság szótöbbséggel hozott és nem ütköznek a fennálló törvényekbe és szabályokba, még akkor is kell érvényesíteni, illetőleg végrehajtani, ha azokat a pénztár ügyvezetője, illetve előadója megfélebbezi.”

Az igazgatóság azt javasolja, hogy

az indítványt mellőzze a közgyűlés, mert a helyi szervek igazgatóinak a jelenlegi szabályok szerint sem áll jogában a szabályszerűen hozott – és felsőbb hozzájárulást vagy jóváhagyást nem igénylő – igazgatósági határozatok végrehajtásának felfüggesztése. E kérdés különben a szolgálati és fegyelmi szabályzatban is elintézés nyerhet.

Dr. *Andor* Endre közli, hogy e kérdés a szabályzatokban tényleg ily megoldást fog nyerni.

Döbiczky Arturné a következő indítványt terjesztette elő:

Hasson oda & Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár, hogy a közgyűlési kiküldöttek sorába a biztosított nőtagok számarányában nők is választassanak be, mert a biztosított tagok több mint 10%-a nő és ezeknek képviselőjében egyedül vagyok nő, az összes kiküldöttek között:

Döbiczky – tekintettel arra, hogy ez az O. P. hatáskörön kívül esik – indítványát visszavonja, s az abban foglaltakat csak mint kérést terjeszti elő.

Lukács József alelnök felhívja a kiküldötteket a kérelem megszívlelésére.

A szekszárdi kp. közgyűlési kiküldöttei indítványozzák, hogy

„az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár érvényben álló alapszabályainak 31. §. 2. bekezdése a következőképpen módosíttassék :

A helyi pénztárak tartoznak a hátralékokat havonként, legritkábban azonban negyedévenként kimutatni és a behajtásra illetékes közigazgatási hatóságnak haladéktalanul megküldeni. Oly esetekben azonban, amikor azt valamely pénztár helyi viszonyai és a végrehajtás sikerének biztosítása megkívánja, jogában áll a helyi pénztárnak, hogy a hátralékok végrehajtásra kimutatása iránt konkrét esetekben belátása szerint intézkedjék. Ezekre a hátralékokra a helyi pénztár fizetést közvetlen a féltől ezután is elfogadhat, ilyen esetekben azonban tartozik a fizetésnek a hátralékra történt teljesítéséről és a feleknek elismervényt adni.”

Az igazgatóságnak ez indítványra vonatkozó javaslata a következő:

A hátralékos betegsegélyezési járulékok kimutatási időszakainak és behajtásának kérdését mostanában fogja szabályozni az igazgatóság, miért is a közgyűlés ez indítványt, a szóbanforgó ügy tárgyalásánál való megfontolás végett az igazgatóság elé utalja.

Bossányi Endre elfogadja a javaslatot és a távollevő br. Hatvány József képviselőjében bejelenti, hogy *Hatvány* József báró, ki már 1908-ban hangsúlyozta, hogy a legerélyesebb rendszabályokat kell alkalmazni a járulékokat visszatartó munkaadókkal szemben a legerélyesebben oda foghatni, hogy a járulékot levonó, de beszolgáltatni elmulasztó munkaadókra büntető rendelkezések statuáltassanak.

A drágasági pótléokra vonatkozólag előterjesztett igazgatósági javaslatot, mely szerint a pénztári alkalmazottak 1913-ban ugyanolyan drágasági pótlékot kapnak, mint 1912-ben, a közgyűlés egyhangúlag elfogadja.

A napirend letárgyalása után Dr. *Andor* Endre m. o. tan. bíró emelkedik szólásra és kijelenti a következőket:

Kijelentést kell tennem a t. közgyűlés színe előtt, minthogy egy estlapban a tegnapi ülésről erős tendenciájú cikk jelent meg, amely szavaimat nem egészen híven adta vissza. Konstatálnom kell, hogy sem az O. P. elnökségét, sem annak igazgatóságát nem támadtam meg. Konstatálnom kell, hogy épen ellenkezőleg az elnökséggel szemben különösen kifejeztem elismerésemet a hivatal nevében annál fogva, hogy ezen évi jelentésben, amelyet a közgyűlés tárgyal, a való igazságot kínos tárgyilagossággal és kérlelhetetlen őszinteséggel tárta fel az önkormányzat, a közvélemény és a Hivatal előtt. Az általam felhozott s a kezelési költségek tárgyában súlyos meggondolást igénylő adatok magából az évi jelentésből voltak véve. Magából az évi jelentésből konstatáltam az igazgatóság azon kijelentését, hogy a legengesztelhetlenebb ellenőrzést kívánja gyakorolni a jövőben a helyi szervek felett, hogy a kezelési költségeket, melyeket az elnökség és az igazgatóság is túlmagasnak tart, redukálja. Azért nagyon sajnálom, hogy tegnapi felszólalásom félreértésre adott alkalmat s tegnap az igazán ok nélkül személyem ellen intézett támadások alkalmas módot nyújtottak azoknak, akiknek érdeke, hogy bennünket összekapassanak, hogy felszólalásomat tendenciózu-

san állítsák be. Harmincnál több elnökségi és nyolcnál több igazgatósági ülésben vettem részt és azokon soha disharmonia nem fordult elő, sőt fentartás nélkül kijelenthetem, hogy ennek az önkormányzatnak a vezetőinél, az elnökség tagjainál komoly és őszinte akaratot észleltem a munkaadók és munkások együttműködésére, – másrészt komoly és őszinte akarat van a felismert hibák gyökeres, őszinte és erőteljes kiküszöbölésére.

Ezzel tartoztam az igazságnak és tartoztam magamnak is, mert az első perctől fogva, amelyben vállalkoztam a vizsgálat vezetésére, – bár ez nem lett volna kötelességem, mert csak bírói teendők végzésére vagyok köteles, – az volt a célom, hogy azt a szakadékot, amely az állami hivatal és az Országos Pénztár között van, áthidaljam, még akkor is, ha belebukom; másik célom meg az volt, hogy azt a szakadékot, amely ezen intézmény munkás és munkaadó elemei között tátong, lehetőségig eltüntessem, ha másképp nem lehet, az én feláldozásommal. Nekem, egy egyszerű iparos fiának, aki osztálytanácsos lett, egyénileg nincs nagyon mit nyernem és veszítenem. A fontos az, hogy ez az intézmény, amely sokkal tovább fog élni azután is, amikor az én poraim kihültek, egészségesen éljen örökké és áraszsa áldásait az érdekeltségre és az országra. Amit óhajtok magamnak, legfeljebb az, hogy emlegessék meg, hogy volt egy egyszerű köztisztviselő, aki nem törődött csak magával, midőn egy közintézmény megerősítéséről volt szó. (Általános, élénk helyeslés, éljenzés és taps.)

Telhch Adolf (Makó) a munkaadók nevében köszönetét és elismerését fejezi ki az elnökök és az igazgatóság ügybuzgó működéséért.

Sichermann Mór (Nagyvárad) csatlakozik *Teltsch* szavaihoz, egyúttal munkástársai nevében az Országos Pénztár tisztviselői karát üdvözl.

Dr. *Mauthner* Aladár (M. Á. V.) felszólalására *Garhai* elnök felvilágosítást ad előző napon a M. Á. V.-ra nézve tett kijelentéséről, mely felvilágosítást a M. Á. V. képviselői tudomásul vesznek.

Lukács József elnöklő alelnök a maga, valamint elnöktársai nevében köszönetet mond a közgyűlés tagjainak azon támogatásért, mely lehetővé tette, hogy a közgyűlés rendjének és méltóságának fentartásával a munka sikeresen elvégeztessék. Ezzel a közgyűlést berekeszti. (Zajos taps, éljenzés.)

Mentsik Ferenc miniszteri tanácsos, az állami munkásbiztosító hivatal másodelnöke f. hó 17-én üli meg *35 éves szolgálati jubileumát*, mely alkalomból az állami hivatal tisztviselői kara lelkes ünneplésben szándékszik részesíteni, amelyhez az autonómia szolgálatában álló tisztviselői kar is csatlakozni fog.

Az O. M. B. P. igazgatósága f. évi január hó 31-én tartott ülésében *Bokor* Adolf indítványára kimondotta, hogy a jövőben az ülések *minden hó 3. péntekén tartandók*. Az igazgatóság az O. P. baleseti felülvizsgálati intézetében működő dr. *Herczog* Ferenc egyet, m.-tanár, szemészszakorvosnak, dr. *Levy* Lajos főorvos, belgyógyász szakorvosnak és dr. *Scholz* Kornél egyet, m.-tanár, szemészszakorvosnak szerződését az eddigi feltételekkel egy évre meghosszabbította. Az ideiglenes munkáskórház vezetésével megbízta dr. *Hahn* Dezső főorvost és dr. *Lévay* József főorvoshelyettest, kik közül az előbbi az *ipari betegségek és felülvizsgálatok osztályát* (igazgatói osztály), utóbbi a kórház *sebészeti osztályát* is vezetni fogja. A kórház *belgyógyászati osztályának* vezetésére meghívta dr. *Friedrich*

Vilmos egyet, m.-tanárt, a fül-, orr- és gégegyógyászati osztály vezetésére dr. *Neubauer* Adolf kórházi főorvost, a Röntgen-laboratórium vezetésére dr. *Babó* Samu szakorvost, bejáró szakorvosokul dr. *Lobstein* Leó műtőorvost és dr. *Várkonyi* Jenőt, az Országos pénztár orvosát. Gondnoknak *Brinzey* Aurél választotta meg. A kórház többi osztályvezető orvosának meghívására később kerül majd a sor. Egyúttal tudomásul vette az igazgatóság, hogy az elnökség a kórház felszereléséről korlátozott versenytárgyalás útján gondoskodott. Az Országos pénztár székházépítési ügyeinek kimerítő tárgyalása s az előterjesztett javaslat elfogadása után *Bloch* Leó igazgatósági tagnak az *építőipari járulékhátralékok behajtásának biztosítására irányuló indítványát* tárgyalta az igazgatóság s elhatározta, hogy az abban foglaltaknak, valamint az eddigi körrendeleteknek felhasználásával körrendelet bocsájtassék ki, melyben a T. 22. és 46. §-ában megjelölt építőipari fokozatos felelősségre tekintettel, a legnagyobb részletességgel szabályoztassék az építőipari járulékok behajtásának ügye s egyúttal elhatározta az igazgatóság, hogy felterjesztés intéztessék a kereskedelmi miniszterhez a célból, hogy a hatóságokat a T. 21. §-ának megfelelőleg utasítsa az építési engedélyeknek a pénztárak részére való haladéktalan megküldésére s ezen engedélyekben az építőn kívül az *építető* nevét is tüntessék fel. A rendes folyó ügyeken kívül még az Országos pénztár alkalmazottainak drágasági pótléka és a budapesti ker. pénztár drágasági pótléka tárgyában határozott az igazgatóság.

Az Országos pénztár sorsjegykölcsona. A képviselőház január 23-án tartott ülésében báró *Lévay* Lajos előadása alapján elfogadta a pénzügyminiszter által előterjesztett azon törvényjavaslatot, mely szerint felhatalmaztatik a pénzügyminiszter, hogy engedélyt adhasson összesen 12 millió K névértékű, egyenkint 12 K-ról szóló nyereségek kibocsájtására olyképen, hogy a nyereségek kölcson készpénzeredményének Vi4 része az Országos pénztár, $\frac{4}{14}$ része az Országos közművelődési tanács, $\frac{1}{14}$ része pedig a Budapesti poliklinikai egyesület céljaira fordíttassék. A képviselőház ülésén báró *Lévay* Lajos előadó után *Hegedűs* Kálmán többek között a következőket mondotta: „Egyik morális kötelességének tett eleget az állam, amikor a t. kormány az 1913. évi költségvetésben több mint 20 millió koronát irányzott elő a szociális érdekek támogatására. És ennek a morális kötelességének tesz eleget a magyar kormány akkor, amikor élénk terjeszti a jelen törvényjavaslatot, melyet a t. előadó ur olyan érdekes fejtegetés keretében ismertetett mi velünk Egyúttal olyan kötelességet teljesít ezzel az állam, amely kötelesség teljesítéséért ne várjon az állam semmiféle hálát és semmiféle köszönetet. Olyan kötelességet teljesít ezzel az állam, amely méltó jutalmát abban a nagy nemzeti erőgyarapodásban fogja megtalálni, amelyet az erőteljes, az egészséges, a boldog és megelégedett munkásosztály reprezentál a nemzeti termelésnek nagy műhelyében. És, t. képviselőház, ez az a tér, ahol ezek a nagyon elszomorító ellentétek az osztályok között, amelyek sokszor igen erősen szoktak kiélesedni, eltompulnak és elenyésznek. Mert hiszen ma már mindenki tisztában van azzal, hogy egy erőteljes és értékes munkásnemzedék talpraállása egyaránt közös érdeke a munkaadóknak és a munkásoknak is. Ez elől a belátás elől ma már nem zárkozhatik el a legridegebb kapitalista lélek sem. S ez az oka annak, hogy a szociális kérdés domináló eszméjévé lett a XX. századnak. De, t. képviselőház, mi az a különbség, mi az a jellegzetes vonás, amely a régi szociális mozgalmakat és a modern szociális kérdést egymástól elválasztja és megkülönböztet?

téti? Régen az éhség, a nyomor, a szenvedés és a nélkülözés kergette bele, sokszor lázadásban kitörő elégedetlenségbe az alsóbb néposztályokat. Ma ott a legnagyobb a forrongás, ahol legjobban terjed a kultúra, ma ott a legerősebb a szocializmus, ahol legjobban növekednek az igények. Az Abruzzokban nincs szocializmus, Árva megyében nincs szocializmus; de igenis van szocializmus Németországban, azokban az állam által fenntartott munkásjóléti intézetekben, ahol az a munkás olvashatja a szocialista könyvtárt, olvashatja a „Vorwärts-ot, amelyet a kormány az ő számára megrendel. Az igények növekedésével terjed a szocializmus; a kultúra terjedésével növekednek az igények, és ezeknek az igényeknek a kellő határok közt való kielégítése a helyesen felfogott és jól alkalmazott szociálpolitikának egyik legmagasabb feladata. Ennek a feladatnak egyik megoldása az a törvényjavaslat, amely előttünk fekszik. A szociális, kulturális és munkásjóléti célok elérésére alkotandó intézményeket az állam e törvényjavaslatban nem a maga terhére vállalja el, és ezzel mintegy módot nyújt arra, hogy az alacsony névértékű nyereségek kibocsátásával esetleg azok a legszegényebb néposztályok a maguk filléreivel, a maguk erejéből alkossák meg az intézményeket, amelyek az ő javukat szolgálják. Ha azt nézem, hogy hol van az erkölcsi bázis, az etikai erő ebben a javaslatban, akkor ezeket megtalálom azokban a nemes és nagy célokban, amelyekre azok az intézmények irányulnak, amelyek ezzel a törvényjavaslatlal létrejönnek. Ezek a célok szociális célok, általános közegészségügyi célok, munkásjóléti és kulturális célok. Hogy pedig ezeknek a célok elérésére, ezeknek az igényeknek kielégítésére fog szolgálni az az eredmény, erről biztosít bennünket a törvényjavaslat intézkedése, amely a kormány számára a teljes felelősséget és a teljes ellenőrzési jogot fenntartotta. Még csak annak a reményemnek adok kifejezést, hogy a t. pénzügyminiszter úr jól meg fogja találni, meg fogja választani – már csak a sorsjáték sikere érdekében is – azt a kellő időpontot, amikor a nyereségek kibocsátásra kerülnek. És most, t. ház, méltóztatnék nekem megengedni, hogy egy őszinte és mélyen átértett kívánságot nyilvánítsak. És ez a kívánság az, hogy haladjunk mi tovább azon az utón, amelynek egyik igen hatalmas jelzőoszlopa ez a törvényjavaslat. Haladjunk mi azon az utón tovább, amelyen elindultunk. Ne törődjünk semmiféle váddal, semmiféle ellenséges indulattal, amely ellenünk lázítja a szenvedélyeket. Ne zavarjon bennünket semmiféle vaklárma, amelynek az a célja, hogy műelkeseredés, műelgedetlenség magvait hintse el a munkásosztály lelkében. Menjünk előre a magunk útján, ne várjunk mi semmi hálát és semmi köszönetet ezért. Haladjunk, t. Ház, azon az utón, melyen megindultunk, melyet kijelölt számunkra nemzetünk nagy jövőjébe vetett hitünk, nemzetünk nagy jövője iránt érzett szent kötelességünk. A törvényjavaslatot elfogadom.” A parlament által immár elfogadott törvény alapján az Országos pénztár, az Országos közművelődési tanács és a Budapesti poliklinikai egyesület meg is egyeztek arra nézve, hogy az 1 millió sorsjegy kibocsátását s az azzal kapcsolatos pénzügyi műveleteket a pénzügyminiszteri engedély megadása után – amelynek kiadására három évi időhatárt szab a törvény – miképpen fogják lebonyolítani. A 3 intézmény szerződést kötött a „Hermes” váltóüzlet r. t. vezetése alatt megalakult bankkonzorciummal, mely szerződés értelmében a konzorcium az 1 millió sorsjegyet a kibocsátáskor a 3 intézménytől 12 millió koronáért megveszi s a sorsjegyek eladásáról s az egész üzlet lebonyolításáról azután maga gondosko-

dik. A 12 millió koronából 6,900.000 K-t sorsolási alapként az államnál fizet be a konzorcium s az állam ez esetben a sorsolási alap kezelését, a nyereségek és törlesztések kifizetését teljes felelősséggel magára vállalja (T. 2. §-a), úgy, hogy a 3 intézmény nemcsak a sorsjegyek eladásával, hanem a húzások s a nyereségek kifizetésével járó minden munkától is mentesül. *5,100.000 K vételár összeg et pedig közvetlenül a 3 intézménynek fizet ki a konzorcium, amely összegből 2,550.000 korona az Országos pénztárt illeti.* Ez az összeg az Országos pénztár tiszta haszna a sorsjegyekölcsönből s a pénztárt semmiféle költség ez ügyben nem terheli. Sőt a konzorcium köteles az összes sorsjegyek eladása után még mutatkozó nyereségének felét a 3 intézménynek ugyancsak átadni. Az Országos pénztár a sorsjegyekölcsönből javára jutó összeget a tüdővész elleni küzdelem célját szolgáló intézmények, elsősorban egy nagy szanatórium létesítésére fogja fordítani.

Az Országos pénztár székháza. Az Országos pénztár igazgatósága január hó 31-én tartott ülésén elfogadta a székházépítés tárgyában előterjesztett szerződést, melynek értelmében a Palatinus r.-t. az Újpesti rakpart és Korall-utca sarkán (a Margit-szigettel szemben) 660 négyszögöl területen az Országos pénztár hivatalának céljaira egy 6 emeletes épületet épít, azt teljesen kész állapotban az Országos pénztárnak átadja. Az Országos pénztár 65 évig évenként 131.901 koronát fizet az épületért, mely a 65. évvel tulajdonába jut. Az Országos pénztár hivatala jelenleg 5101 m² tényleg hivatali célra szolgáló területet foglal el s ezért 97.300 korona évi bért fizet. Az új székházban összesen 77600 m² hivatali célra szolgáló terület (lépcsőház, mellékhelyiségek, folyosókat stb., tehát nem számítva) fog rendelkezésre állani, s a beköltözéskor a további fejlődés során való felhasználásra kereken 1000 m² disponiblis terület fog fennmaradni. Az új székházban fog elhelyezést nyerni a 25 ágygyal felszerelt orvosi felülvizsgáló intézet s megfelelő terem lesz az igazgatóság ülései részére is. Az igazgatóság határozata az állami munkásbiztosító hivatal jóváhagyását igényli, melynek kieszközlésével s az építkezés állandó ellenőrzésével az igazgatóság az elnökséget bízta meg. Remélhetőleg a határozat mielőbb elnyeri a hivatal jóváhagyását s ezzel megszűnik az állapot, hogy az Országos pénztár idegen épület használatáért évi 100.000 koronát ad ki s működését az adminisztráció s az alkalmazottak egészségi érdekeit ki nem elégítő helyiségekben kénytelen lebonyolítani. Valósággal évenkénti tízezrekben volnának kifejezhetőek azok a megtakarítások, amelyek a szétszórt hivatali elhelyezkedés mellett az alkalmazottak idővesztéséből eredően ma a bérköltségek terhére esnek. Ha az állami hivatal jóváhagyását a szerződés elnyeri, úgy 1915-től kezdve az Országos pénztár már saját épületében fog dolgozhatni.

Az Országos pénztár átvette a pozsonyi ker. pénztár igazgatását. Rendkívül érdekes eseménye játszódott le a múlt héten a munkásbiztosításnak Pozsonyban. Az Országos pénztár megállapította, hogy a pozsonyi ker. pénztár adminisztrációja nem felel meg a szükséges követelményeknek s minthogy a biztosítást

a T. 98. §-a alapján az egész országban az Országos pénztár látja el s a pozsonyi ker. pénztár azt csak közvetíti, még pedig az Országos pénztár számlájára, úgy hogy az adminisztráció minden hibája magát az Országos pénztárt károsítja, elhatározta, hogy a pozsonyi ker. pénztár adminisztrációját átveszi. E célból *Grossmann* Miksa aligazgatót, *Szegfi* László titkárt és egy számviteli szakembert küldött ki Pozsonyba. A pénztárban *Grossmann* aligazgató vezetése alatt *Szegfi* titkár átvette a pénztár igazgatójának hatáskörét, az igazgató pedig *Szegfi* titkár rendelkezése alá helyeztetett. A pozsonyi ker. pénztárnak *Szegfi*, titkár általi igazgatása 2 előreláthatólag 2-3 hónapig fog tartani, míg a pénztár adminisztrációja teljesen rendbe jön. A pénztár igazgatósága egyhangúlag hozzájárult az adminisztrációnak az O. P. által történt átvételéhez, a pénztár igazgatója azonban panaszszal élt az ellen az állami munkásbiztosító hivatalhoz.

A munkáskórház átvétele és megnyitása. A volt *Niedermann-féle* szanatórium helyiségében létesítendő 250 ágyas ideiglenes munkáskórház munkálatai serényen folynak. A kereskedelemügyi miniszter felhívása folytán 1912. december 30-án megkezdődött az ingatlan és a rajta levő használható ingóságoknak az országos pénztár általi átvétele s az átvétel aktusa január hó 28-án véglegesen megtörtént. *F. évi április 1-ére remélhető a kórház megnyitása*, amikor a kórház személyzettel ellátva és felszerelve készen fog állni a betegek befogadására. A munkáskórház s ezzel az első nagyszabású központi segélyezési intézmény megnyitásának napja nagyjelentőségű eseménye lesz a hazai munkásbiztosításnak s reméljük, hogy e nap évfordulói az örömteli megemlékezés napjai lesznek majd az országos pénztár betegeinek.

Felelős szerkesztő: **Dr. LÁNCZI JENŐ.**